

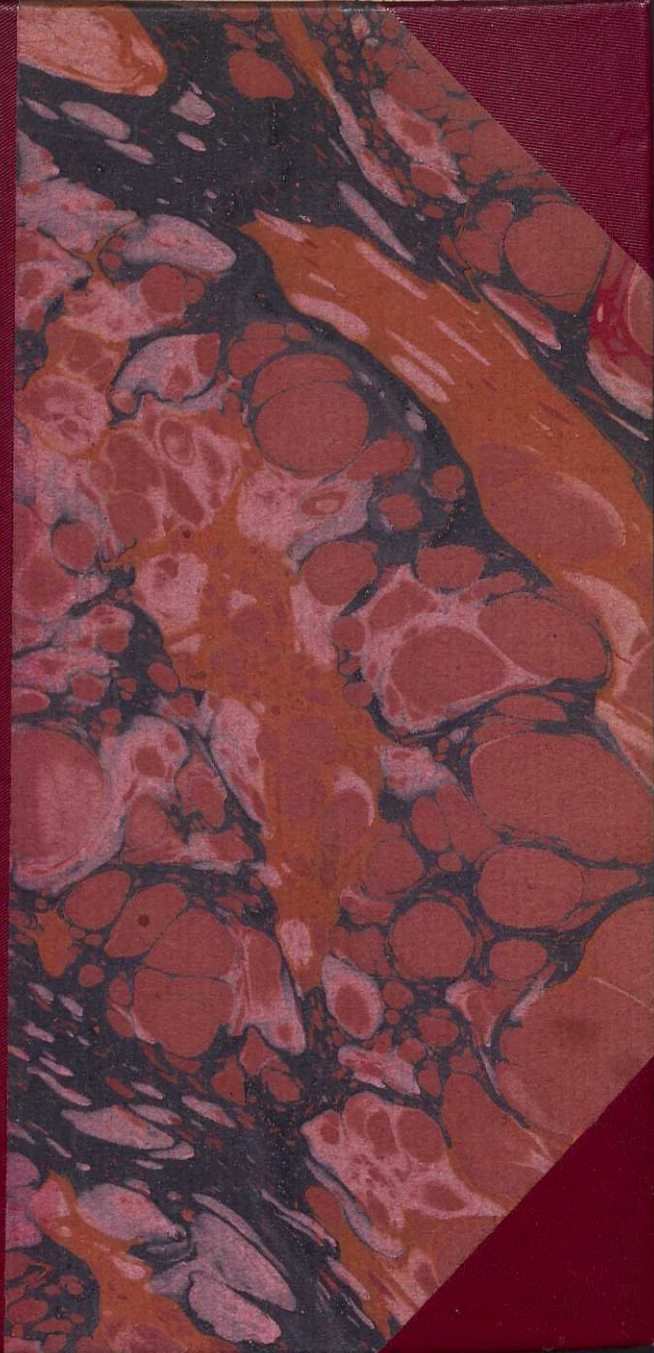

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

beck
schen
ndel

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

MIKAEL LYBECK

DOMPROSTEN BOMANDER

SKÅDESPEL

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

MIKAEL LYBECK

DOMPROSTEN BOMANDER

SAMTAL

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

All rätt förbehålles författaren.

Copyright. Söderström & C:o Förlagsaktiebolag. 1923.

DOMPROSTEN BOMANDER

Domprosten JOSUA BOMANDER.

BISKOPEN.

BISKOPINNAN.

Änkefru CHARLOTTE LILLBERG.

MANNE, hennes son, t. f. kapellan i landsorten.

AGI ÅSTRAND, filosofiekandidat, biskopen är hans morbror.

Följande sceniska artister:

PONTUS HAGENBECK, regissör.

Fröken ULLA LIEBE-LUND.

HILDUR VINELL, fru men frånskild.

VIVAN, hennes yngre syster.

ÖGÅRD.

RAMM.

EN MAN PÅ EN BANK.

KATARINA.

*

Stad med universitet, biskopsstol och teater.

Varm dag i veckan före maj.

1. Park. Morgon.
2. Förmiddagsstund i fru Lillbergs »Pension Privat».
3. En halvtimme senare — biskopens arbetsrum.
4. Efter supén i Agi Åstrands matsal.
5. Hemma hos domprosten. Natt.

1

Morgon och solsken — tidig vår.

Park. Gräsmattor, höga björkstammar, sandgångar, längre inåt scenen en stor sportplan. Bortom denna: kyrktorn, hustak, gavelkrön ovan fondens ojämna rand av trädtoppar.

I förgrunden EN MAN PÅ EN BÄNK, sovande, djupt hopsjunket, armbågarna stödda mot knäna, händerna instuckna i paretlans ärmarna, en snygg men tunn sommarpaletå med kragen uppviken. Sportmössa. Bredvid honom en violinlåda.

JOSUA BOMANDER

synlig på avstånd till vänster, sneddar med tunga steg över sportplanen, kommer sedan längs en av gångarna — den gör en sväng utom scenen — in från höger i förgrunden. Fyllig och imponerande gestalt, huvudet stort, ett riktigt Ernest-Renan-huvud och ansikte: pannan hög, buskiga ögonbryn, näsan klumpig, drag av trötthet i den sinnliga munnens linjer, dubbelhaka, kinderna slappa, hyn starkt rödlätt. Slätrakad; håret grått och vågigt, det nästan når axlarna. Dräkten svart: en blanksliten, knäsid bonjou-

väst som vid halsen sluter tätt till den vita kragstrimman, vårdslost knuten svart slipsrosett med fladdrande flikar, benkläderna pösiga. Brun, urblekt slängkappa, vidöppen över bröstet, käpp i ena handen, hatten i den andra, en mjuk, bredskyggig filthatt av kappans urblekta färg.

Han stannar, utbrister halvhögt:

Se Guds morgon — vad den är vacker!

Sätter hatten på och närmar sig bänken, tar plats, mönstrar grannen förstulet. Så säger han:

Unge man, ni är väl tunt klädd för att sova ute.

Den andre, en spädlemmad yngling av zigenartyp, lyfter sömnigt på ögonlocken, gör en grimas, huttrar.

Varm vår narrar en lätt till oförsiktigheter. Farlig årstid, farlig i många avseenden, inte minst för de unga.

Har ni ingen säng att ligga i?

DEN ANDRE

släpigt

Åjo-o — men inte här, förståss. Jag blev utkörd.

BOMANDER

Det var ju fatalt. Av vem då?

DEN ANDRE

fnissar till

Av flickan.

Paus.

BOMANDER

Nå — i kväll blir ni nog sams med henne igen.

DEN ANDRE

Fan vet.

BOMANDER

Sannolikt nog, han saknar inte kunskaper. Men dem har vi jämförelsevis ringa nytta av, det är min erfarenhet.

DEN ANDRE

Äh jag var full! Och är inte riktigt klar nu heller . . . (vrider huvudet åt sidorna, böjer nacken) fyh-fan vad det dunkar i skallmejan!

Blundar, tydligen på väg att åter slumra in.

BOMANDER

tar violinlådan som nästan strax tilldragit sig hans uppmärksamhet — öppnar den. Blicken först en smula förvånad, sedan skärpt, granskande, läpparna hopknipna, han nickar stilla för sig själv, lägger lådan tillbaka. Sitter tyst några sekunder, käppkryckan tryckt mot munnen. Plötsligt —

Hallå där! Vak upp!

DEN ANDRE

spritter till

Va . . . ?

BOMANDER

— just så ja (småler). Ni är musiker, unge man? Violinist.

DEN ANDRE

sätter sig upprätt, gäspar, sträcker på armarna.

Vid teatern är jag. Spelar med i orkestern

BOMANDER

Det låter höra sig.

DEN ANDRE

Fick platsen genast när jag anmälde mig.

BOMANDER

Min lyckönskan. Ja vad mig beträffar säger jag med Luther: Musicam habe ich allzeit lieb gehabt.

DEN ANDRE

på något sätt imponerad. Och för att visa sin belevnhet — mumlar halvt motvilligt:

Kanske får jag presentera mig . . . ?

BOMANDER

hejdar honom

— nej för ingen del! . . . vad tjänar det till? Utbytet av vårt samspråk blir rikare

om vi talar med varann som mänska till mänska. Inte sant?

DEN ANDRE

osäkert

Kan så vara — sak samma för mig, förståss. (Stryker sig över pannan) Fyh-fan!

BOMANDER

i lätt ton, likasom tillfälligtvis

Hur gammal är hon?

DEN ANDRE

Vem? . . . ja så *hon*: tjugutvå år. Eller tjuguet.

BOMANDER

Stämmer.

DEN ANDRE

Med vad?

BOMANDER

Naturligtvis med hennes ålder. (Minens allvar ogenomträngligt.) Och nu ber jag er om ursäkt för att jag tillåter mig en komplimang: ni är en särdeles intressant bekantskap — ja verkligen. Fortsätt, var så god!

DEN ANDRE

lite bragt ur fattningen — smickrad tillika

Hon är alldeles förjävlat grann! Men
vildsint. Och oresonlig.

BOMANDER

En så erfaren ung man som ni bör ha
överseende med kvinnorna.

DEN ANDRE

Det har jag också!

BOMANDER

Framgår av vart ord. Tack.

DEN ANDRE

skrytsamt

På gatan är hon det gentilaste damfrun-
timmer man kan tänka sig, tammefan!
Silkesstrumpor och skört . . . och kappa . . .
och hatt av riktigt siden . . .

BOMANDER

— och svarta lockar . . . »förståss». Ung
och vacker som ni, kort sagt.

DEN ANDRE

Preciss — för vi är kusiner. Modern dog,

hon skötte hushållet hos domprosten Bomander. Och när han blev änkling var Katarina liksom den närmaste i turen.

BOMANDER

Alltså: hon heter Katarina?

DEN ANDRE

Nu pratar jag visst mer än . . . nåja sak samma, jag är arg på henne, hon ska akta sig! Eller fan vet, kanske ljuger jag.

BOMANDER

Ånej.

DEN ANDRE

Känner ni domprosten? »Fader Josua» som han lär kallas.

BOMANDER

torrt

Har den . . . förmånen.

DEN ANDRE

skrattar

Från honom rymde hon till mig. Hem till mig. När jag flyttade hit för en vecka sen.

BOMANDER

Hon kommer nog tillbaka.

DEN ANDRE

Kommer hon...? Hur vet herrn det?

BOMANDER

Man berättar att hon gjort så en gång förr.

DEN ANDRE

Berättar man?... det visste jag inte. Jaså folk talar om henne?

BOMANDER

Hon är ju så förjävlat grann, sa ni.

DEN ANDRE

häftigt

Hatar honom gör hon!... han ska akta sig... ja när hon druckit säger hon det, så besynnerligt svartsjuk som hon är för den... gamlingens skull. Tammefan om inte hon är svartsjuk!

Han lärde henne dricka säger hon.

BOMANDER

lugnt

Modern lärde henne det.

DEN ANDRE

Folk ljuger! Dem vid teatern håller han sig till, i det sällskapet får han sprit och kvinns, Katarina påstår att nu hänger han efter en av fröknarna där, Ulla Liebe-Lund, hon som herr Åstrand lever med och betalar för... utan att någon anmärker på det. Känner ni herr Åstrand?

BOMANDER

till synes likgiltig

Han och den utmärkta dam ni nämnde gå ofta hem genom parken vid den här tiden — efter morgonritten. Och då råkar jag dem ibland.

DEN ANDRE

Jag har bara sett dem vid repetitionerna. Ett par gånger. Herr Åstrand är ju alldeles förjävlat rik, han äger flera stadsgårdar, biskopens och många andra, också det stora stenhuset där domprosten bor... allra överst. Två trappor opp är fru Lillbergs inackorderingspension, hos henne logerar fröken Ulla.

Bomander sitter framåtlutad, ritar i sanden med sin käpp.

För eget behov har han en finfin villabostad där det festas dag och natt — jag menar herr Åstrand. En roligere en! . . . styr och ställer på teatern jystemang som han behagar. Kostar honom vackert tänker jag. Den gycken!

BOMANDER

som förut

Ja han vurmar för teatern . . .

DEN ANDRE

— ja när man är rik, så . . . Fader Josua är fattig, han. I det närmaste åtminstone, av allting att märka. Skriver i tidningarna sen han tog avsked från domprosttjänsten — om musik och annat, jag läser det inte.

BOMANDER

ser flyktigt upp

Nej varför skulle ni det? Ni ligger ju ändå inne i förhållandena . . . långt viktigare förhållanden.

DEN ANDRE

Äh jag har det från Katarina alltihop!

BOMANDER

Det behöver ni inte nämna. (Ögonen halvslutna.)
Tänk att det är ni som spelar på mitt
instrument!

DEN ANDRE

oförstående

Va?

BOMANDER

Och att vi råkas så här! Formligen kon-
fronterats. (Den andre mållös, likasom nyktrar till —
reser sig.) Hör på för roskull: tre av mina vio-
liner har jag tagit sönder, stycke för stycke,
så gjorde Ole Bull . . . utan jämförelse för
resten. Och sen fogat dem samman igen.
Ett lika lärorikt som krävande arbete, en
verklig konst — (pekar på violinlådan) med *den*
där inne lyckades jag förundransvärt. För-
undransvärt! Katarina tog den med sig när
hon lämnade mig, hon vet att jag aldrig
förebrår henne något.

DEN ANDRE

Jess! . . . herr *domprosten* . . .

BOMANDER

— och sin kusin ställer hon mycket högt som musiker, efter hennes utsago är han en stor virtuos. Med konstnärslod i ådrorna, eller zigenarblod, det är kanske ett och det-samma — säkert härrör också annat från det heta zigenarblodet.

DEN ANDRE

Jag är oskyldig! Tammefan om inte jag är oskyldig!

BOMANDER

dröjande — och som om han riktade orden till sig själv

Virtuos . . . virtuos . . . det är inte nog, musikens själ begär jag. (Rätar på sig men sitter kvar, andas djupt ett tag medan han fixerar den andre allvarligt.) Just själen ja — på ytan finner ni den *aldrig*. Var en ödmjuk och hängiven frågare . . . närhelst ni för stråken . . . och instrumentet ska anförtro er sin hemlighet. Den är värd att framlockas. Och nu, unge man: ta violinen med er och gå i frid!

Paus.

DEN ANDRE

tveksam

Nej nej . . . jag skäms riktigt, det är en alldeles för kostbarig gåva.

BOMANDER

Utan tvivel. Javisst. Men måtte väl vara efter Katarinas önskan — eller kan någon verkligen inbilla sig att jag mer skulle . . . (lågt och dock myndigt) förstår ni inte: ta violinen med er!

DEN ANDRE

lyder generad, bockar sig

Tusen, tusen tack, herr domprost! . . . och många ursäkter, ja för jag skäms, man pratar så mycket dumheter när man är omornad och . . . klockan tie har vi repetition, först ska jag bara till matstället mitt — (tittar sig skyggt omkring) se där kommer paret vi talade om!

Lyfter på mössan och lommar av — ut till höger. ULLA LIEBE-LUND och AGI ÅSTRAND in från motsatta sidan.

ULLA

en 31-årig, smärt och välväxt liten kvinna. Intelligent utseende, den fina ansiktsbildningen nästan japansk —

munnen ett smalt purpurstreck, hyn blek, håret guldbronsskimrande. Det ligger ofta någonting sorgset, eller åtminstone resignerat, ibland liknöjt överlägset under hennes dämpade skämt. Omklädd efter ritten, enkelt men ytterst smakfullt.

Blicken lyser upp när hon räcker fram handen —

Godmorgon, godmorgon, helige fader!

ÅSTRAND

flera år äldre än väninnan. Kort och mycket blond, med barnsligt klipska ögon och små, helt små och ljusa mustascher. Rörelserna livliga. Riddräkt.

Stör man din solo-andakt i naturens sköte, va? Du har det avundsvärt, fader Josua, jag vet en som nödgats skumpa omnejden runt med sin Dulcinea.

ULLA

småler

Agi har det bekymmersamt, han, det är en känd sak.

Bomander nickar godlynt, en smula tankspritt, i det han besvarar hälsningarna. De andra förbli stående.

ÅSTRAND

Vem var mannen som gick?

BOMANDER

Min yngste vän och Nebenbuhler.

ULLA

Rysligt! Nå, vad heter han?

BOMANDER

Hur ska jag veta det?

ÅSTRAND

Jag har ett livligt intryck av att du prackade metafysik på honom — ja ingenting undgår min skarpblick. För Ulla och mig flydde han som en svartmuskig hind, följaktligen finns det sådana däggdjur. Artnamnet Nebenbuhler fångslande.

BOMANDER

drar på munnen

En kollega till mig. Det vill säga musiker, inte domprost. Vi var lite fulla — det vill säga han, inte jag.

ULLA

Den indispositionen går jämförelsevis fort över för Agi.

ÅSTRAND

Ack ja, tyvärr! Liksom kärleken.

ULLA

Det är riksbekant.

BOMANDER

Gnabbas inte, småbarn, varer fridsamme!
Men söta är ni.

ULLA

sätter sig på bänken

Det vill säga jag, inte han där.

BOMANDER

Riktigt, riktigt, jag förglömde mig. (Klappar
henne lätt på ena knät) Maken till dig har jag
aldrig påträffat.

ÅSTRAND

i Napoleon-posityr

Här står den utkorade, beundra honom!

ULLA

till Bomander — hastigt

Dig beundrar jag.

BOMANDER

rynkar pannan

Kvinnopjoller. Det tror du helt med-
lidsamt bara därför att jag är gammal. Och

skeppsbruten. Man falle aus dem Schiff hinten oder vorne, so liegt man im Wasser.

ÅSTRAND

Nu talar han igen med Luthers tunga, gudhjälpemig! (Tar plats vid Bomanders andra sida.) Är du upplagd för att höra en nyhet, stränge visman?

BOMANDER

Mycket.

ULLA

Manne är i staden. Sen i går kväll.

BOMANDER

Nej vad säger du! Manneken? I vilket ärende?

ULLA

Han har blivit hitkallad . . .

ÅSTRAND

spelar ilsken

— tyst, Ulla, det är jag som har ordet: biskop Schalman vill förhöra honom. Min dyre morbror längtar efter att få bränna honom. På bål.

BOMANDER

Nej vad säger du! . . . och naturligtvis för broschyrens skull, en redan tre månader gammal broschyr! Innehållet är . . .

ÅSTRAND

räknar på fingrarna

— pro primo: seminaristvisdom och salvelse — pro secundo: begreppsoreda och bristande logik — pro tertio: detsamma omigen men i annan ordning.

BOMANDER

Ja i grunden är ju innehållet ännu ofarligare än vad man med kännedom om Manneken kunde ta för givet. Ett stackars litet fågelpip i stället för . . . (hätskhet bryter igenom) i stället för det angrepp med näbb och klor som en gång måste komma. Ingen värme, eld ska vi inte ens tala om, ingen djup och verklig inre upplevelse. Osmält bokläsning . . . eller åsikter han lyssnat sig till, resten livstörst fastän knappast medveten — får gossen en puss av ett par mjuka

kvinnoläppar så muckar han aldrig mer.
Han har ju förgapat sig i Ulla.

ÅSTRAND

I henne ha alla förgapat sig. Du med.

BOMANDER

Se, se, äntligen är det uppdatat!

ÅSTRAND

Emellertid: *hans* Liebschaft har fått följder. (Bomander stirrar på Ulla med låtsad förskräckelse.)
Nej nej inte för *henne*, gudskelov! . . . i det här underliga fallet är det mannen . . .

BOMANDER

brett gemytligt

— då må det vara hänt!

ÅSTRAND

erkännsamt

Tackar. Manne har nämligen efter sex veckors kval bragt ett treakters drama till världen — så nu vet du det. Ulla roade sig med att smussla in frökornet i hans torvjordsfantasi under en vårlig tête-à-tête när han sist var här. Hon *har* sådana påfund.

BOMANDER

Ett drama! . . . av Manneken! . . . det var då rosenrasande. Där ser ni vad man utsätter sig för genom att umgås med teaterdamer.

ULLA

Skenhelige fader, skriver också du på ett skådespel? Jag har länge misstänkt det.

BOMANDER

Vad handlar stycket om?

ÅSTRAND

Broschyrens sju kapitel . . . sönderhackade i repliker. Ettusenfemhundratrettitre repliker. Minst.

BOMANDER

Mjuka tjänare!

ÅSTRAND

Hackelsen kryddad med tu nypor starkpeppar. Från närmaste bod, du har varit där. Ofta. Vid sin tillbeddas disk får han ju allting gratis.

BOMANDER

Framsteg följaktligen. Nå, än titeln då?

ULLA

högtidligt

Andarnas frigörelse.

BOMANDER

upprepar långsamt, tydiligen road

An-darnas fri-görelse. Således ingen erotik.

ULLA

Åjo — men serafisk. En ung kvinna älskas av en ung landsortskapellan som är kysk och ädel och bär kluvet skägg. Och glasögon.

ÅSTRAND

Kvinnan är Ulla.

BOMANDER

Och prästen naturligtvis Manneken. Vad vidare?

ÅSTRAND

Han predikar. Ett slags socialistisk kristendom. (Med patos) Andarna förslavas! Det är världsbarnen som i vår tid strida för folkens och de förtrycktas rätt, trons kärlekslösa fariséer hålla sig overksamma. Kyrkans maktställning har alltid betytt kulturens förfall . . .

ULLA

härmar honom

— frihet och kultur höra samman med
socialismen . . .

ÅSTRAND

— en förbannad lögn, inom parentes
sagt . . .

ULLA

— endast i frihetens luft kunna huma-
nitetens frukter mogna. (Småler matt) Annat
minns jag inte för tillfället.

ÅSTRAND

ivrigt och förnöjt

Men i tredje akten förekommer en biskop,
han är tagen på kornet, rentav bedårande,
mitt hjärta slog en volt när jag läste vissa
repliker. Där har Ulla givit stickorden . . .
fast hon låtsar förneka det.

ULLA

dämpat, slätar ut ett veck på kjolen

Bara din egen beskrivning av honom,
Agi. Och glöm inte vilka yttranden herr
biskopen behagat fälla om min ringa person

— det bör ha ökat hans skadeglädje att en »väninna» till mig framförde dem.

ÅSTRAND

Gömt är inte glömt. Jag har köpt manuskriptet och honorerat det extra generöst för rättigheten att stryka . . . eller lägga till. Och upp ska stycket! . . . på min älskade morbrors födelsedag, då blir premiären. Sannerligen, sannerligen vädrar jag inte en succès scandaleux.

BOMANDER

som tyst och misslynt hört på

Nej nej, småbarn, ett sådant okynne kunde göra Manneken till martyr. Och den glorian . . . kring det huvudet . . .

ÅSTRAND

— passar utmärkt, du gamle, för ju förr han överger prästbanan dess bättre, honom tar jag under mina vingars skugga om spektaklet får ett efterspel. Och vid Eros, den allsvåldige: då ska han gifta sig! Det kan han inte på kapellanslönen.

Paus.

BOMANDER

trött, icke utan stilla ironi

Hm . . . jåså . . . du vill spela Försyn . . .
och giftaslystna kvinnor är det gott om,
med vem har du tänkt . . .

ÅSTRAND

— helst med alla. Om jag undantar Ulla.

BOMANDER

Ständigt dig lik.

ÅSTRAND

Ja biskopen liknar jag avgjort inte, det
medvetandet håller mig uppe i mina natt-
svarla stunder.

BOMANDER

småler

Du har sådana?

ÅSTRAND

Ettusenfemhundra-trettititre om året.

BOMANDER

En näpen samling, rätt åt dig! Men ingen
fara så länge du kan räkna dem.

ULLA

ser på sitt armbandsur

Över nie! (Reser sig.) Förlåt, nu måste jag gå.

ÅSTRAND

springer upp

Och just när den mest gripande scenen börjar! (Till Ulla) Vänta en momang — (instruerar) lite mer ditåt om jag får be — tack, min nådiga — och minen för all del gladare, inte otålig, händerna konstlöst var ni behagar — så. (Ceremoniellt till Bomander) Högvördige herr domprost, musikmänska och skribent! (Kort hosta.) Filosofiekandidaten Agi Åstrand, ganska rik och mycket ogift, fromsint och utan föräldrar, har härmedelst äran inbjuda Er till en distingverad supé. I kväll, efter teatern. En liten kostymfest.

ULLA

Agis största och varaktigaste passion.

ÅSTRAND

rolig glimt i ögonen

Tror du? (Fortsätter som nyss) En kostymfest alltså. Övriga deltagare: (räknar på fingrarna)

Ulla, Hildur Vinell, Vivan, det är damerna, ni känner dem alla, och så Pontus Hagenbeck, Ramm, Ögård, Manne, utom vi två förgrundsfigurer — det är skapelsens herrar. Man bedes observera: budet förväntar med säkerhet jakande svar. (I helt annan ton, muntert) Du för din del får klä ut dig i bara skjortan, fader Josua, om det inte blir för kortklippt och kyligt nertill — (pekar) eller kom i den där tertiära bonjouren så kanske du trivs. (Gest) Jag har talat.

BOMANDER

Galenskaper! Är det för att fira Manneken?

ÅSTRAND

Nej. Men min trolovning med Ulla.

BOMANDER

Hör du, Agi, den har du visst celebrerat ett halvt dussin gånger förut?

ULLA

torrt

Fjorton gånger.

ÅSTRAND

Ingen fara så länge du kan räkna dem.

BOMANDER

En sådan festspjuver! Då gäller det att ta sig i akt, jag sparar mina återstående krafter till bröllopet. För sant att säga: de senaste dagarna har jag inte varit vid riktigt goda vätskor.

ÅSTRAND

Dem får du hos mig.

ULLA

nästan samtidigt — oro i rösten

Hjärtat?

BOMANDER

undvikande

Vi kan ju kalla det så.

ULLA

Och svindelanfall som senast?

BOMANDER

vänligt men bestämt

Låt oss lämna det ämnet.

ÅSTRAND

Ja bry dig inte om hjärtat, fader Josua, det bedrar, mannens hjärta är bedrägligt. Spörj Ulla! Besinna dessutom: antar du min inbjudan så tillåter jag henne att ge dig en dotterlig kyss.

ULLA

Trolovningen firas ännu många gånger, Agi, du får inte vara enträgen!

ÅSTRAND

Comme vous voulez. Definitivt svar avges klockan elva och sju minuter, då träffas vi hos Ulla för att motta Mannes rapport om förhöret.

BOMANDER

Där ska jag infinna mig.

ULLA

blicken lyser upp, hon nickar

Au revoir, käre!

ÅSTRAND

bugar sig

Min vörndnad . . .

BOMANDER

— adjö med er, småbarn.

ULLA

Var försiktig, du har lovat mig det.

Hon och Agi Åstrand ut till höger.

BOMANDER

viftar till avsked med ena handen. När de båda andra redan hunnit utom scenen —

Hallå där, jag glömde att fråga: i Mannekens skådespel . . . de älskande få väl varann?

ULLAS RÖST

i ett utdraget

Jooo . . .

ÅSTRANDS RÖST

— nej så fan heller, det ska ändras!

Ulla är min.

Bomander ler ett flyktigt löje, så fördystras hans ansikte. Grubblande sitter han kvar, framåtlutad, käppkryckan tryckt mot munnen.

2

»Pension Privat» — klockan elva förmiddag. En rätt stor salong, det yttre rummet av fröken Ullas dubblett. Två dörrar, den ena i vänstra väggen: till sängkammaren, den andra nära högra hörnet i fonden: till pensionens matsal. Fönstren — till höger — vetta åt ett torg. Solsken fortfarande.

Möblerna vitlackerade, utan för mycket guldsirater, soffor och stolar och taburetter med gult sidendamastovantyg, ett divanbord, en liten flygel, även den vit, en fristående nothylla i samma färg. Matta över hela golvet — mönstret något bleknat — ljusa tapeter, ljusa gardiner, kristallkrona i taket. Ett par akvareller (landskap) på väggarna, inga porträtt eller fotografier, nästan inga små prydnadsföremål, men på nothyllan tre rosor i ett högt, smalt glas.

FRU CHARLOTTE LILLBERG

öppnar dörren i fonden och söker truga PONTUS HAGENBECK att gå före. Hon är korpulent, med av oro präglade anletsdrag som dock hastigt och lätt skifta uttryck;

rödflammig kring ögonen, tydligen har hon nyss gråtit. Svart spetsmössa på huvudet, svartprickig gredelin blus, svart kjol, dräktens snitt icke efter dagens mod, över axlarna en stickad yllesjal. Tunga örhängen — näsduken kramar hon i ena handen.

Var så god, var så god, herr regissör, var så god — nåja som ni vill, jag ska höra åt (förbi honom till sängkammardörren, knackar sakta på) — fröken, fröken, här är främmande!

ULLAS RÖST

Vem?

FRU CHARLOTTE

Herr Hagenbeck.

ULLAS RÖST

Jag kommer. Underhåll honom så länge.

FRU CHARLOTTE

till Hagenbeck

Sitt ner, var så god, fröken Ulla kommer strax.

HAGENBECK

gänglig och mycket lång. Plirögd — pincené utan bågar — tunn näsa, tunna läppar, blåaktig skäggbotten. Skorrar lindrigt. Ytterst chic, kostymen stramt åtsittande, i synnerhet kring livet där rocken är igenknäppt.

Å, jag ber. (Sätter sig till höger om divanbordet; fru Charlotte tar plats på en stol mittemot.) Hon låter

gärna vänta på sig. Jag måste nämligen snart till teatern.

FRU CHARLOTTE

Javisst ja.

HAGENBECK

Och punktlighet framför allt, den spelar en stor roll.

Tystnad.

FRU CHARLOTTE

Vi har solsken, nästan sommarväder . . .

HAGENBECK

— immerfort, immerfort. En effektiv belysning!

FRU CHARLOTTE

Och i morgon har vi storstädningen över. Bara matsalen kvar, ni ursäktar att där inte är alldeles färdigt.

HAGENBECK

Ingenting att fästa sig vid, rakt ingenting att fästa sig vid.

FRU CHARLOTTE

Jo renhållningen framför allt!

HAGENBECK

Det är sant, renhållningen . . .

FRU CHARLOTTE

— javisst.

Tryckande tystnad.

HAGENBECK

harskar sig — sedan med höjd röst

Jag kommer nämligen för den där pjäsens skull. Herr Åstrand sa, ja han uppmanade . . . ja kanske fröken Ulla kunde lämna *Andarnas frigörelse* åt mig på någon dag, det är ju jag som . . .

FRU CHARLOTTE

— naturligtvis, en så rimlig begäran . . .
(snyftar till) och nu kan det för resten vara detsamma! Han gör sig olycklig, Manne. Han har anlagen efter sin far.

HAGENBECK

artigt

Förlåt att jag inte är fullt au courant:
var er man olycklig?

FRU CHARLOTTE

Nej nej han var offentlig auktionsförrättare men hade anlag, stora anlag, i synnerhet om kvällarna, jag menar när han skrev sina traschädier. Efter hans bortgång... bortgång gav jag några av dem åt herr Åstrand till påseende. I min byrålåda finns det flera.

HAGENBECK

Och domen utföll...?

FRU CHARLOTTE

— efter hundra år, sa herr Åstrand, då är tiden mogen. (Snyftar till) Han sa att tiden mognar så förfärligt långsamt!

HAGENBECK

Snarare tvärtom, fru Lillberg, snarare tvärtom. Läs tidningarna!

FRU CHARLOTTE

sjunker ihop

Jag begriper ingenting mer.

HAGENBECK

när hon någorlunda återhämtat sig

Mig gläder er sons dramatiska debut om den verkliga blir av, redan sensationen i att

en kyrkans man . . . det väcker nyfikenhet, spänning, lockar säkert publik. Broschyren, en religiös broschyr som lär bilda underlaget har jag tyvärr inte råkat uppmärksamma.

FRU CHARLOTTE

i början häftigt

Just nu stjälpes honom underlaget! . . . och så andarnas frigörelse till råga på olyckan, där ligger han, där ryker prästexamen och allt vad jag lagt ut för studierna hans! Herr Åstrand kallar det ett . . . »genombrott» och säger att jag ska tacka Gud och stoltsera. Herrejess, jag som är så vanlig, jag är som tusen andra, utom vad renhållningen beträffar . . . och kosten . . . (snyftar till) för si ett gott bord håller jag, fråga vem som helst!

HAGENBECK

Berömt, fru Lillberg, i var mans mun, ingenting att sörja över.

FRU CHARLOTTE

Manne däremot, han brås på sin far. På Adolf, min man hette Adolf. Men varför skriver han inte om *En natt i Kissingen* . . .

HAGENBECK

överraskad

— ah . . . (lyser upp) Kissingen! . . . kan ni höra klangfärgen?

FRU CHARLOTTE

— eller om *Furstebrudens död* i åtta tablåer? Det gjorde Adolf och tog ingen skada.

HAGENBECK

Hm . . . »varför» . . . svårt för mig att svara på, kommer inifrån.

FRU CHARLOTTE

Nej gu', utifrån kommer det, så mycket har jag då ögonen med mig. Herr Åstrand kan jag omöjligt vara ond på, han hjälper mig om bokslutet inte går ihop, något som hände häromåret, då skänkte han efter hela hyran, han är så hjälpsam och frikostig, herr Åstrand, tack vare honom kunde jag börja i så pass stor skala. Stor våning. Och si nu bär det sig! Och så sitter han ju i teaterstyrelsen.

Hagenbeck söker fatta sammanhanget men avstår från det.

Som ordförande. (Gest) Är inte fröken Ullas salong fin kanske? Egna möbler — present, hon har fått dem. Han är så älskvärd och gentil mot alla, herr Åstrand.

HAGENBECK

trummar otåligt med fingrarna

Vad hon låter vänta på sig!

FRU CHARLOTTE

än ivrigare

Domprosten tar aldrig plats i det här rummet utom när han spelar herr Bach på flygeln, möblemanget är för spinkigt säger han . . . för en så tung kropp. (Pekar) Men i sängkammarn, framför kaminen, i läderfåtöljen, där breder han ut sig . . . och sina syndiga meningar, rena gudlösheten. För fröken Ulla och ibland Manne. En bra underlig mänska, jag är rädd för honom! Och bra olycklig har han gjort sig genom sitt leverne och sitt syndiga trots, det beundrar Manne.

AGI ÅSTRAND med sedvanlig fart in från matsalen.

HAGENBECK

vrider sig ett halvt varv runt i stolen, nickar kollegialt —

På dina domäner, Åstrand, men i reper-
toarens intresse . . .

ÅSTRAND

omklädd: gulbrun cheviotdress, bruna kängor

— tjänare, Pontus!

FRU CHARLOTTE

har störtat upp, nästan skrämnd, knicksar ett tag som en
skolflicka

Fröken Ulla är i sängkammarn . . .

ÅSTRAND

— grüss Sie Gott, Mutter Lottchen! . . .

(brister ut i skratt) nej nej, minen lite gladare om
jag får be, händerna konstlöst under barmens
rundning. Nu ser ni ut som Melpomene,
den tragiska Musan.

FRU CHARLOTTE

sväljer gråten

Felet är ingalunda mitt, herr Åstrand,
vad ska väl jag skratta åt?

ÅSTRAND

Sannerligen inte mitt heller . . . tills vidare.
Ja Manne har väl återkommit? Hur gick det?

FRU CHARLOTTE

Han sprang opp till domprosten (snyftar till)
och herr . . . herr regiss-regissören är här
för att ta teaterstycket. Manneskriptet.

ÅSTRAND

Pastorns och fröken Ullas sorgebarn! . . .
det får vi naturligtvis med hundöron tillbaka
men hans punktlighet går över alla gränser,
var vid gott mod! (Ropar) Är du där, Ulla?

ULLAS RÖST

Strax, strax.

ÅSTRAND

sjunger på måfå i falsett

Och jungfrun hon kammar sitt guldbruna
hår (avbryter) — rätt gissat, va?

ULLAS RÖST

Jag ska bara kuvertera brevet.

FRU CHARLOTTE

återtar sin plats mitt emot Hagenbeck

Har ni riktigt observerat det håret, herr regissör?

HAGENBECK

Immerfort, immerfort — en briljant färg-effekt!

Roligt ögonkast av Åstrand; denne släntrar omkring och smågnolar.

ULLA

in från vänster, hälsar på Hagenbeck och räcker honom ett digert konvolut —

Jag hörde ert ärende, se här. Förlåt att jag dröjde!

HAGENBECK

tar emot manuskriptet och bugar sig, förblir stående
Vi är ju en smula vana vid det.

ULLA

småler

Ja, inte sant? Och då bär man allting lättare.

ÅSTRAND

Bestämt riktat till mig på något vis? . . .
min själ är så hudlöst ömtålig. Jag rår inte för det.

ULLA

sätter sig i soffan

Nej du rår för platt intet, Agi, det är en känd sak.

ÅSTRAND

Hallå, Mutter Lottchen, hit med er gråt-kvalda mening! Och det fort.

FRU CHARLOTTE

spritter till

Min vad för något?

ÅSTRAND

Tydiligen ett slags bleklagd tvekan. Eller låt oss säga: perturbation. Ack att ni hade Schalman till morbror, Selim Schalman, biskopen, *min* biskop! . . . då bleve er levnadsafton som ett snoppat ljus, Mütterchen. Han rår nämligen för allt, ser ni, vart skulle väl jag ta vägen om inte han visade mig till rätta? Jag är hans systerson — och fröken Ulla Liebe-Lund blir igen i tillfälle att instämma: jag rår inte för det, jag har aldrig ansökt om platsen, tvärtom. Emelertid . . . att protestera . . .

FRU CHARLOTTE

sjunker ihop

— jag begriper ingenting mer.

ÅSTRAND

strålande

Vilket härligt stadium och slutmål, eja vore jag där! Men för att nå så långt i livsmognad måste man ha en till åren kommen änkas outsägliga tålmod och takt, eller kanske snarare . . . och modernt sportmässigt . . . gå med en firad ung dams självsäkra stormsteg från oklarhet till oklarhet, det mest adekvata uttryck för mänskors visdom jag känner. Intetdera har beskärts *mig*.

HAGENBECK

I kväll till ditt förfogande, Åstrand, nu nödgas jag undvara . . .

Telefonen ringer i matsalen och

FRU CHARLOTTE

far upp —

Så där ja, det är herrn som partout vill ha hörnrummet, det med alkoven. (Stöter i sin

iver mot en stol, darrar av nervositet.) Äsch de möb-
lerna! . . . rentav så man kan falla.

ÅSTRAND

torrt

Händer faktiskt, Mutter Lottchen, också
brudsängen är en möbel.

Hagenbeck kastar huvudet bakåt och brister ut i ett
kort, kluckande skratt.

FRU CHARLOTTE

rycker på axlarna och trippar av, mumlar

Kanske nuförtiden . . .

ÅSTRAND

— redan när Adolf levde, tänk efter! Ja
redan vid Salomos spring hos drottningen
av Saba.

ULLA

reser sig en smula otåligt

Försök att vara allvarsam en sekund,
Agi! Du vet väl vilket besked Manne fick?
Vad han hade att meddela?

ÅSTRAND

Nej. Eller rättare sagt: jag anar.

ULLA

Först ett timslångt förhör . . . och uppmaningar att offentligen återta vart ord han skrivit. Till svar på hans vägran ett kategoriskt: inget förordnande mer, biskopen åtminstone ger honom inget förordnande. Domkapitlet . . . överlägger.

HAGENBECK

som förgäves väntat på tillfälle att ta avsked

Intressant, onekligen intressant, men tyvärr är jag tvungen . . .

ÅSTRAND

i en forcerad viskning

— herr regissör, ge tecken att ridån går upp! . . . för nu börjas det.

HAGENBECK

Ursäkta, Åstrand, *jag* instruerar bara på teatern och har bråttom.

ULLA

Naturligtvis. Och när ni härnäst ger mig en roll ska också jag vara oerhört punktlig.

HAGENBECK

Hm. Nåja farväl alltså, plikten kallar.

ÅSTRAND

»Immerfort», Hagenbeck! (Pekar på manuskriptet) Mitt adoptivbarn där håller just på att få tänder, sorgebarnet, tappa det för all del inte i rännstenen . . . om du vill undvika obehagligheter. Kom för resten ihåg: minspelet scherzando i kväll, kostymen efter eget skön, händerna bort från Vivans behagligheter!

HAGENBECK

kort gest och kluckande skratt i det han lämnar dem —

Ah, prat!

ÅSTRAND

Nej mina falkögons vittnesbörd.

ULLA

lugnt

Den sista förhållningsordern borde du kanske själv lägga på minnet, Agi.

ÅSTRAND

djupt bekymrat

Hos mig skulle det utplåna individualite-

ten. Mitt väsens daggstänkta egenart. Synd,
synd!

ULLA

Det tror jag inte. Lyckligtvis.

Hagenbeck möter i fonddörren BOMANDER och MANNE LILLBERG — stumma hälsningar. Domprosten märkbart blekare, ansiktsuttrycket hårt och slutet. Han är i samma svarta dräkt som alltid, går med tunga steg ett slag över golvet utan att ägna de övriga annan uppmärksamhet än en disträ nick, stannar till höger i förgrunden, blickar ut genom fönstret. Först då yttrar

ÅSTRAND

till Manne när de skaka hand

Välkommen ur rävsaxen, pastor! Du har räddat svansen och äran.

MANNE

något yngre än Åstrand, fetlagd, med blid uppsyn, begynnande skallighet, glasögon, kluvet skägg. Icke i prästrock. Efter en generad bugning —

Månne man nu kan säga det?

ULLA

hjärtligt

Tack, tack för rosorna — slösare!

MANNE

vid nothyllan, rodnar

Jag såg dem i en blomsterhandel . . .

ÅSTRAND

— är du riktigt säker på det, Manne?
Föreligger inte ett misstag?

MANNE

stirrar alltsomoftast i smyg på fröken Ulla

Nej . . . jo . . . det var verkligen en blom-
sterhandel.

ÅSTRAND

Sällsamt, sällsamt!

MANNE

Ja de tycktes mig så vackra.

ULLA

nickar

Praktfulla!

MANNE

Så roligt att ni säger det, fröken Liebe-
Lund!

ÅSTRAND

Nå, låt höra: hur gjorde han sin sak,
biskopen?

MANNE

Det har jag redan berättat två gånger — och
du bara driver med mig, jag vet det så väl.

ÅSTRAND

i alldeles förändrad ton

Kära Manne, du far vilse. Och det helt enkelt därför att mitt sätt är hart när odrägligt.

MANNE

Så roligt att du säger det, Agi! (Slätar håret. Jo i början var herr biskopen kall och högdragen, sen blev han het. Men att jag i min lilla skrift skulle ha missförstått och misstolkat Jesum, det överensstämmer inte med sanningen, inga mot den evangelisk-lutherska trosbekännelsen stridande läror har jag utspritt, Jesu föredöme vill jag alltid, alltid söka följa och i mån av krafter bistå de olyckliga. Kärlek som visar sig i gärning är högsta dygd, kärleklöshet däremot ett brott utan like — och den kristna kyrkan är kärleklös. För mig är kärleken allt.

BOMANDER

vrider huvudet lite åt sidan — med låg stämma

Nog nu, Manneken.

MANNE

andas på glasögonen och torkar dem.

Ja tjänsten . . . den går jag troligtvis förlustig . . . förr eller senare, herr biskopen var så uppbragt när vi skildes.

ULLA

Vad har domprosten rått er till?

Matsalsdörren öppnas och

FRU CHARLOTTE

blir synlig utan att stiga in —

Du måste komma genast, Manne, här är en lektor i religion, jag hörde inte namnet, en studiekamrat till dig, han väntar i min kammare. Och sen ska du vila en stund, det blir både nattvak och sådant där hos herr Åstrand, jag känner hans vanor.

ÅSTRAND

I synnerhet »sådant där», Mütterchen, det kan ni saklöst fälla en ogillandets tår på.

MANNE

sorgset och dröjande

Och jag som nödgas resa i morgon . . .

ÅSTRAND

— fort, fort, annars friar du! Och får korgen.

Manne lyder undergivet, modern stänger efter honom.

ULLA

Var inte för säker, herr filosofiekandidat...

ÅSTRAND

— joho, det är jag.

Paus.

BOMANDER

långsamt fram till de båda kvarblivna

Tjah — hade Manneken åtsport mig innan han grep till pennan så vore allt hans barnsliga kludd oskrivet. Manneken är en lammunge som inte bör stängas.

ÅSTRAND

Herrejess, fader Josua, vad ska han roa sig med? . . . horn får han först när han blir gift och det har jag lovat sörja för, jag menar . . .

BOMANDER

barskt

— håll munnen, Agi! Jag är inte upplagd för skämt.

Blickar tigande ut i rummet.

Ni vet att jag känner Manneken sen . . . snart ett kvartsekel tillbaka. Hustru min höll innerligt av honom, också jag gör det, förr besökte han oss nästan dagligen — modern har aldrig tyckt om det. Han gick i samma skola som vår gosse . . . gossen som vi miste . . . jag ser ännu för mig hur han stundom kom insmygande i mitt rum och satte sig vid hörnbordet med sina läxor . . . om jag var hemma. Något som visserligen inte hände många kvällar i veckan, jag åtnjöt anseende på den tiden, ombetroddes offentliga värv, anlidades i kommittéer och annat. Var en eftersökt man . . . samt predikanten på modet . . . pfui Teufel! Så insjuknade hustru min, låg merendels till sängs under en lång följd av år, ja och då infann sig Manneken ofta för att hålla henne

sällskap, Gud välsigne honom för det! Därvidlag . . . inte minst därvidlag har jag mycket att förebrå mig. Varmt och innerligt fäste de sig vid varann, henne blev han nära nog i barns ställe, barnets . . . det enda vi ägt.

ULLA

ofrivilligt

Käre gamle vän!

BOMANDER

andas djupt

Och en renare själ än Mannekens finns inte. Syftet alltid oegennyttigt och gott, tankeförmågan kunde ju vara större emellanåt. Tjah, så gick det till att jag tog honom in i mitt hjärta . . . och där har han sin plats så länge jag lever. (Stryker sig över hjässan.) Att ett uppträdande och temperament som mitt, våldsamt och hänsynslöst, och för resten hela min . . . breda frispråkighet kollrat bort hans självkritik och länt honom till ogagn, en gemen konflikt, förvisso plågar det mig, han hade gärna kunnat visa lite mer tillit

i så måtto att han rådfört sig med den som han välment men valhant sökt efterlikna — och vem är väl *jag* att jag skulle efterliknas? I stället hemlighöll han sitt skriveri, tordes ingenting förråda, avskräckande som jag brukar munnen när sinnet rinner över. Men hur som helst: platsen i mitt hjärta har han alltid, alltid.

Tystnar — ådrorna vid ena tinningen svälla, händerna knyts, så stöter han fram:

Och det vet Schalman! . . . det är egentligen *mig* . . . han vill träffa. Gott, han ska få träffa mig.

Går mot bakgrunden — stannar.

Han ska få träffa mig.

Tystnad.

ÅSTRAND

i osäker ton

Jag förstår att min tillställning i dag är en smula malplacerad . . . men kanske du ändå kunde . . . (hastigt) vart nu, fader Josua? Ämnar du dig till biskopen?

BOMANDER

Ja.

ÅSTRAND

Råkas vi i kväll?

BOMANDER

stilla ut i fonden

Nej.

Fröken Ulla och Agi Åstrand ensamma; ingendera yttrar något. Slutligen

ULLA

Bäst, bäst på det viset, han har lovat att vara försiktig — jag är glad, låt vara att festen mister sin egentliga lockelse. För mig åtminstone.

Vad vet vi om honom, Agi? Hans ofta kätterska meningar, javisst, och att han skänkt oss sin vänskap . . . förunderligt nog. Men om honom *själv* — det övriga, det som han lider under. Och tiger med.

ÅSTRAND

ställer sig vid fönstret där domprosten stått och betraktar torget utanför.

Hör du, Ulla, har du verkligen aldrig varit i mansardvåningen hans? Vindsvåningen. Fattiga tre rum och kök.

ULLA

Nej.

ÅSTRAND

Ja han finner ständigt på undanflykter.
Bara Manne får komma dit.

ULLA

Och nu har han det naturligtvis än sämre
ställt för sig . . . ingen, alls ingen till hjälp
. . . och ingen får hjälpa. Berättade fru
Lillberg. Middagsmålet äter han på en billig
restaurang någonstans, och inte ens det alla
dagar — tror hon.

ÅSTRAND

Han är sådan. Jag sökte inskrida, men . . .
(rycker på axlarna) avvisad!

ULLA

Ja ja, jag förstår det.

Paus.

ÅSTRAND

Vem skrev du till nyss?

ULLA

småler nästan omärkligt

Min syster. (Vid hans sida, tar honom under armen.)
Du är så postalt vetgirig, Agi. Fy! (När han böjer sig över henne vänder hon kinden till.) I går kysste du Vivan, det bör vara minst tre dygn emellan.

ÅSTRAND

Är inte ett nog? Jag borstar tänderna var kväll som en rasande, rentav sinnesförvirrat. Min käraste sysselsättning.

ULLA

Fortsätt med den! (Till synes allvarsamt) Säg, Agi, har du nånsin nekat dig något?

ÅSTRAND

funderar

Noga eftertänkt — ytterst sällan. Ja jag vågar använda ordet: sällan. Aldrig är för mycket sagt, smakar av evighet och osanning.

ULLA

Eller har kanske jag nekat dig något som du begärt?

ÅSTRAND

rolig glimt i ögonen

Inte förrän i dag. Såvitt jag erinrar mig.

ULLA

Nå varför då en sådan . . . självbehärskning? (När Åstrand kysser henne) Ack du oförbätterlige syndare, vad jag håller av dig! . . . trots allt.

ÅSTRAND

skrattande

Säkert för morbror Selims skull, jag rår ju för platt intet — (rårkar i detsamma se ut genom fönstret) nej men . . . titta dit, Ulla, där, där, hon som går förbi kiosken . . . vilken hållning! . . . och gång! Härlig. En sann ögonfröjd.

ULLA

pinsamt överraskad

Agi — det är Katarina!

ÅSTRAND

Javisst. Katarina. I naturlig grace kan bara *en* kvinna tävla med henne.

ULLA

Och jag som trodde att hon rymt bort . . . var borta från staden, gud vet var.

ÅSTRAND

Där finner du återigen att tro är ringare än vetande.

Plötsligt slår han sig för pannan —

Apropå det: vad tror du om mötet mellan fader Josua och Schalman? Säg!

Ulla endast skakar på huvudet.

Jag vill nämligen *veta* hur det avlöper, jag. Åhöra . . . dialogen.

ULLA

Du körs ut helt enkelt.

ÅSTRAND

gör en rundtur inåt scenen.

Biskopen anser mig i stånd till vad som helst och måste alltid få rätt — förstår du. Annars dör han. Ack jag har vansläktats, Ulla, min karaktär är svartprickig som Mutter Lottchens blus medan hans lyser vit som ett nytvättat barnlinne — förstår du. Därför gömmer jag mig. På teaterspråk kallas det att . . . »stå avsides».

ULLA

Fy! . . . att lyssna . . .

ÅSTRAND

— ett *nästan* synonymt uttryck ja. (Gnider händerna mot varandra.) Dörrn mellan arbetsrummet och salongen är täckt med draperier, bakom dem ska jag vara idel öra.

ULLA

Nej nej, Agi!

ÅSTRAND

Till och med hålla käften för omväxlings skull.

ULLA

otåligt

Dumheter!

ÅSTRAND

Gott, då kastar jag mig i striden som ett sprängstoff, en handgranat, en helvetesmaskin — eller slår ner som en snilleblixt ur dammolnen fader Josuas hovar stampat ur golvet, en gulblond liten sicksacklinje. Entrén blir lysande! Explosivt själfull.

ULLA

Det får inte ske. Herregud, vad går åt dig!

ÅSTRAND

utan att bry sig om hennes invändningar

Låt mig tänka efter: jo först gick han burdus in i hissen alltså, for upp till sitt taknäste . . . för att iklä sig rustning och hjälm . . . innan han träder in på arenan. I vilket fall som helst har jag inte en minut att förlora. Så tycks det mig åtminstone.

ULLA

Men betänk då . . .

ÅSTRAND

patetisk gest

— farväl, min ängel!

Skyndsamt ut.

ULLA

halvvägs efter honom

Nej fy, Agi . . .!

3

Samma förmiddag, ungefär en halvtimme senare. Biskop Schalmans arbetsrum, hans studerkammare, välombonad med proppfulla bokhyllor från golv till tak. Den övriga möbleringen ytterst sparsam, en kontrast som gör avsedd verkan.

Dörr i vänstra väggen, i fondens mitt en annan, likasom den förra helt täckt av ett tudelat mörkgrönt förhänge. Vid högra väggen en bred och ensam vilsoffa, skinnsoffa, längre inåt: dörr till tamburen. Och kakelugn. I förgrunden, något till vänster, ett stort skrivbord med en gipsstatyett (Thorvaldsens Kristus) mellan två ljusstakar — dessutom papper, papper, uppslagna böcker av varierande format, tidningar, tidskrifter, m. m.

BISKOPEN sitter vid bordet. BISKOPINNAN står bredvid honom, börs och lornjett i de knäppta händerna.

BISKOPEN

gråblek och mager, nacken böjd, huvudet nästan alltid vänt åt endera sidan, han ser ogärna på den han talar med.

Ansiktsuttrycket förgrämt: ett torrt litet smalansikte under vitt, carréklippt hår, ögonen insjunkna, den guldbågade pincenén dinglar frampå västen. Mustascher och hakskägg sorgfälligt stubbade, mörkare än håret, tillsammans bilda de en taggig oval kring de blodlösa läpparna. Dräkten synnerligen vårdad och utan all ämbetsprägel.

Synbart misslynt invänder han:

Hm — jag förstår — penningbidrag igen.

BISKOPINNAN

onaturligt stel i hållningen men laddad med elektricitet. Ögongloberna starkt kupiga, blicken i största allmänhet full av förebråelser, kroknäsan kort och med rödlätt tipp, munnen hopsnörpt till ett alltför trångt sprundhål för ordflödet. Hon är klädd i hatt och vårkappa, svart siden, därtill modernt snäv kjol ovan höga snörkängor med höga klackar.

På inga villkor, Selim! För vår fest offerar jag hela min tid och mitt arbete, det gör jag hittills gratis, jag menar utan ersättning, du vet vilken enorm betydelse jag tillmäter nykterhetsrörelsen. Och du har hört mig tala offentligt, Selim, du tycker om att höra mig tala. Inte sant? Nyss vid mötet sa jag: nykterhetsrörelsen är som ett Betesdavatten . . . eller ett dop, en ständig döpelse, den inviger oss till värdiga medlemmar av Kristi församling.

BISKOPEN

Vackert formulerat, Sandra. En paroll.

BISKOPINNAN

Jag älskar tidiga förmiddagsmöten! Men apropå pengar, Selim, medan jag minns: tre och femti är du skyldig mig, det vill säga halva utgiften, jag betalade åkarn i lördags. Vi hade mycket väl kunnat gå den sträckan.

BISKOPEN

tar ur plånboken en sedel, synar den.

Här har du en femma. Det må vara jämnt.

BISKOPINNAN

Nej, Selim, du vet hur jag vill ha det — (radar några silversmåmynt på bordshörnet) och i principfrågor får en strängt rättlänkande aldrig ge efter. Medger du inte det? — Räkna själv, min vän, det bör stämma.

BISKOPEN

nickar

Bra, bra, jag ser.

BISKOPINNAN

Lämnar du slantarna framme? . . . göm undan dem! . . . (griper till lornjetten) där är ännu en. Utsätt inte tjänstfolket för frestelser, Selim! Överlåt det åt din herr systerson.

BISKOPEN

lyfter huvudet

Vad menar du?

BISKOPINNAN

Blindmåns! . . . (kelande) ja för det är du i fråga om flickor, bisken min. Emmi, husan vår, den nya, hon har ett par ögon . . . och i det hela taget en kropp som . . . naturligtvis Agi fäst sig vid, jag överraskade dem i jons på gatan. Han tilltalade henne. Och ögonskenligen tilltalade hon honom.

BISKOPEN

Mycket begripligt.

BISKOPINNAN

Selim! . . . (lornjetten åter i bruk) när allt kommer omkring betraktar också du henne med

välbehag, Selim? »Mycket begripligt.» Jo det är just skönt! Och jag som trodde . . .

BISKOPEN

— du förivrar dig, Sandra, din varma nitälskan förleder dig att inlägga . . .

BISKOPINNAN

— hon ska bort! Åtminstone i höst.

BISKOPEN

Varför inte redan i morgon bitti?

BISKOPINNAN

Kors vad du nu låtsar vara trankil! — Säg mig uppriktigt, Selim, vilken är en mans första tanke när han ser en kvinna? En vacker. På vad tänker han då?

BISKOPEN

Jag svarar . . . (far med handen över ansiktet) svarar bara för mig själv. Och då frågar jag mig själv: är hon en kristen?

BISKOPINNAN

Det har du bestämt läst i en eller annan av dina böcker, Selim! För det frågade

bestämt inte Agi Åstrand. Isch! — Dessutom dricker han. Full för jämnan.

Paus.

BISKOPEN

Är det något mer?

BISKOPINNAN

Irriterar jag dig? Har du bråttom?

BISKOPEN

Ånej . . . eller rättare . . .

BISKOPINNAN

— tänk, Selim, jag sa genast i början av förhandlingarna, jag ledde dem förstås: den som dricker *ett* glas han dricker med all säkerhet ett till.

BISKOPEN

Ofta, tyvärr händer det ofta.

BISKOPINNAN

Nej alltid! Men avhåller man sig från det första glaset, Selim, så är det andra uteslutet. Automatiskt. Inte sant? Likaså det tredje . . . och så vidare. Inte sant?

Däri ligger absolutismens tvingande logik.
Vi kvinnor . . .

BISKOPEN

— egentligen var det min avsikt att berätta dig . . .

BISKOPINNAN

— ser du, vi hade på försök valt Brandkårshuset till mötesplats och salongen lämpar sig utmärkt för vår blivande fest. Nykterhetsfest. Tanken *min*, Selim, djupt symbolisk, du fattar väl idéassociationen, var den bottnar: i det underförstådda, i vattnet — släcker vattnet en eldsvåda, en riktig brand, varför skulle det inte släcka en brinnande törst, något så simpelt som törsten? *Det släcker den*, Selim — och man har alldeles nog, man går raka vägen hem och löper inte efteråt omkring och skrålar på gatorna. Följer du med? Alkoholen däremot, långt ifrån att . . . ja så långt att . . . ja jag önskar du hade hört bifallsstormen när jag vidgade svalget, jag menar perspektivet . . . inåt, förstår du, jag menar neråt . . .

dit det bär . . . och till sist utbröt: flaskan
uppammar otukt!

BISKOPEN

En god kläm, Sandra, en paroll.

BISKOPINNAN

Tänk för roskull på alla de barn som ha
ruset att tacka för sin tillkomst . . .

BISKOPEN

avvärjande

— inte just nu, Sandra, inte så här före
frukosten . . .

BISKOPINNAN

— ja mötet drog ut, du har visst väntat
på mig?

BISKOPEN

Helt lite kanske.

BISKOPINNAN

Men i höst, Selim, i höst ska vi ägna
var tanke, var minut åt otukten. Inte sant?
Om bara hälsan står bi . . . eller strunt i
den, jag offrar gärna mina sista krafter på
det altaret, jag menar . . . släcker den elden,

ingen könsmedveten kvinna har rätt att dra sig undan! Tänk att få avklä Bomander och blotta hans . . .

BISKOPEN

fort och nervöst

— rör inte vid honom, du, akta dina fingrar, låt oss vänta! Jag går nämligen på lur, Sandra . . . och på det rätta spåret.

BISKOPINNAN

Otukten väntar aldrig, den går på i ullstrumporna . . .

BISKOPEN

med skymten av ett leende

— du finner uttryck, Sandra, kanske väl . . . pittoreska . . .

BISKOPINNAN

retad

— som om inte du skulle veta hur otukten bär sig åt, Selim! Isch! Den måste uppsökas under vilken täckmantel den än döljer sig, där ligger *min* verkliga styrka gömd, *min* största mission, du har din bland de irrlärliga.

BISKOPEN

far med handen över ansiktet — hastigt

Ja pastor Lillberg gjorde mig sin upp-
vaktning medan du var borta.

BISKOPINNAN

disträ

Så. Gjorde han det?

BISKOPEN

Men avbön gjorde han inte.

BISKOPINNAN

med vaknat intresse

Den . . . den självspillingen! Han kan
då med skäl kallas självspilling. Fy sådan
mänska!

Dörrklockan i tamburen ringer.

Vem är det månntro? Väntar du besök?
Skyll på frukosten, Selim — nej »lunch»
låter bättre!

Ljud av steg utanför, till höger, så hör man att någon
öppnar.

BISKOPEN

lågt

Säg till att jag inte tar emot . . .

Biskopinnan strax villig och redan på väg då i detsamma domprostern

BOMANDER

stiger in och passerar henne med en vårdslös hälsning, en gest. Han ser sig granskande omkring, lugn och retsamt obesvärad, hatten i ena handen. Alla tre tåga ett ögonblick.

Tjah, det är väl minst . . . tie-elva år sen jag sist trådde öfver din tröskel, Schalman. Nu har du mig här.

BISKOPINNAN

hysteriskt ursinnig

Vår husa är ny i tjänsten, hon begrep inte att förekomma . . .

BOMANDER

öfver axeln

— tvärtom var hon mycket förekommande. Och hon är nått. En liten blondin.

BISKOPINNAN

Där hör du, Selim! Konnässörens dom, Selim! (Hånskrattar) Har ni kanske ledsnat vid er svarthåriga Katarina, herr Bomander? Eller snarare hon vid er? Eller infinner hon sig till nätterna kanske?

BOMANDER

till biskopen, utan minförändring, långsamt

Och du känner nog på dig vad som
föranleder besöket.

BISKOPEN

sitter kvar

Jag . . . jag har visst inte anhållit om . . .
äran.

BOMANDER

Nej. Något som varit fåfängt, misstänker
jag, utom i den angelägenhet som verkligen
fört mig hit.

BISKOPEN

till hustrun

Är inte vår lunchtid inne, Sandra?

BISKOPINNAN

Jo omeletten kallnar . . .

BOMANDER

med nästan godlynt gäckeri

— tack, jag frukosterade kulinariskt utsökt
redan klockan tie.

BISKOPINNAN

Det har ingen frågat efter!

BISKOPEN

smått generad, reser sig

Ni förstår alltså, herr . . .

BOMANDER

leende

— fullkomligt. Jag som själv så sällan visar umgängesvett. (Rynkar pannan.) Och enligt min vana går jag rakt på sak: har du hotat Manneken med avsättning, Selim Schalman? Inbillat honom något sådant . . . för en stackars barnslig broschyrs skull? Ur din egen mun vill jag höra bekräftelsen.

BISKOPINNAN

Känslan av det tryckta ordets ansvar saknar ni totalt, ni skriver i tidningarna . . .

BISKOPEN

avbryter henne

— du ursäktar, Sandra, svaret åligger *mig*. Som biskop. Och andlig ledare. (Låtsar leta bland sina papper.) Pastor Lillberg . . . ja en avfälling ges inget förordnande mer såvitt jag kan hindra det. Och det är min plikt att hindra det. Mitt . . . mitt fasta beslut.

BOMANDER

igen över axeln

Pila av gesvint, fru biskopinna, för nu ämnar jag kalla Schalman ett fä.

BISKOPINNAN

hickar till, får icke fram annat än

Ett . . . ett . . .

BOMANDER

— tu, tre: vänster om, marsch! . . . jag fordrar en uppgörelse mellan fyra ögon med er man och då är jag fem gånger värre än mitt rykte.

BISKOPINNAN

Pyh, stört omöjligt!

BOMANDER

förnöjt

Se, se, har ni till den grad lyckats svärta det, ädla fru?

BISKOPEN

Sandra, här bör den strängt rättänkande . . .

BISKOPINNAN

— ja ja jag går, jag går, jag vet också det *talade* ordets ansvar. Blotta honom, Selim!

Energiskt ut till höger.

BOMANDER

vänder på huvudet

Lyssnar hon? Nåja, gärna för mig.

Kramar hatten, fnyser av obehag.

Utan omsvep sagt, Selim Schalman: en så dum och skadelysten intolerans som din förtjänar att kungöras i avisorna, karakteriseras — namn och fyndort med fet antikva. Dig ska jag spetsa på nål och skänka till någon offentlig samling . . . där det finns mal och mögel förut. Har du alls ingen skamkänsla? Mannekens broschyr är ett skralt opus, javisst, men övermåttan renlärigt, kyrkans dogmer förnekar han inte, än mindre kristendomen, kätteri är honom lika fjärran som skriftställartalang. Och syftet det bästa.

BISKOPEN

Jag är en kristen (sväljer) . . . alltså fördragssam . . . när ondskan spyr sin galla över mig själv. (Sätter sig i skrivstolen, tar en papperskniv, leker med den, stirrar mot taket.) Pastor Lillberg umgicks redan som gosse i ert . . . så kallade

»hem», en benämning man knappast kan bruka om ett sådant otrosnäste. Där såddes smittofröet. Jordmånen var tjänlig, nu blommar utsädet.

BOMANDER

Ja tror du inte jag begriper vem det är du egentligen vill åt!

BISKOPEN

Som domkapitlets ordförande . . .

BOMANDER

— borde du ha en smula omdöme, en smula insikt . . . eller åtminstone i baken en svag reminiscens av professorsstolen du under flera år suttit på och skamfilat. I stället omtöcknar hatet till mig ditt småsluga intellekt — ja just hatet! För hade jag stannat kvar i tjänsten, Selim Schalman, så vore inte *du* biskop.

BISKOPEN

Jag skulle strax ha gjort er kandidatur omöjlig. Och här lämpar sig en liten paren-

tes: med Josua Bomander är jag inte dubror,
inte numera, vare det sagt en gång för alla.

BOMANDER

Det ger jag djävulen!

BISKOPEN

Honom har ni ingenting mer att ge, ni är
helt i hans våld. Man behöver bara dra sig
till minnes umgänget: teaterfolk, lättfärdiga
fruntimmer, till exempel en fröken . . . nåja
namnet må förbigås . . . och sådana.

BOMANDER

ädrorna vid ena tinningen svälla, händerna knyts
Stryk, kroppsaga . . . bleve din beskärda
del såframt inte . . . platsen . . .

Behärskar sig med yttersta möda.

BISKOPEN

efter en skygg sidoblick

Och dem skriver ni om! Det vill säga
recenserar den ena otuktspjäsen efter den
andra.

BOMANDER

Vanligtvis skriver jag om musik. I kultur-
frågor, kort och allmänt sagt. Men härnäst

om dig — ack vilken dekadans vid val
av ämne!

BISKOPEN

Musiken överskattas. Ett sinnligt retme-
del i de flesta fall.

BOMANDER

ler medlidsamt, upprepar

Sinn-ligt . . . ret-medel . . .

BISKOPEN

irriterat

— i de flesta fall, sa jag, de allra flesta!

Paus.

BOMANDER

i början helt stilla och som om han talade endast till sig
själv; ögonen halvslutna.

Nej . . . nej . . . nej. Aning och dröm är
den . . . vånda och lust, lidelse och jubel
och andakt . . . skönhet och en skönhetens
gudstjänst . . . eller orgie. När den är äkta.

Men vad fattar väl en Selim Schalman
av allt sådant! Vad manne *han* drar sig
till minnes? Pfui Teufel!

BISKOPEN

Ert sista älsklings- . . . kraftuttryck kan i sanning riktas mot scenkonsten. Obscenkonsten! Dyrkan av teatern . . . och den ohöljda råhet och smuts man där för fram.

BOMANDER

med hetta

Minns ett tag hur kärnsunt den härlige Luther råder de kristna att inte fly sceniska skådespel, låt vara att det förekommer slipprigheter och hordom i dem! Av samma skäl borde bibeln förbli oläst, utbrister han.

BISKOPEN

I sina bordssamtal ja. Som jag lämnar i deras värde. (Stirrar envist mot taket.) Ni har uppsökt mig, herr Bomander, det är er jag har att hålla mig till, något nöje bereder det ju inte . . .

BOMANDER

drar på munnen

— har verkligen aldrig varit min avsikt.

BISKOPEN

Jag menade: hålla räfst med. Folk säger . . .

BOMANDER

— vad folk säger ger jag djävulen!

BISKOPEN

Högst oförsiktigt. Men till fakta alltså. Ert leverne, vad som viskas om det i de kristna, kristliga hemmen . . . och småningom i allt vidare kretsar, jag menar vad som . . .

BOMANDER

— tisslas och tasslas ja.

BISKOPEN

Dryckenskapslasten! . . . till exempel. Och en sierska har sagt de djupa orden: flaskan uppammar otukt! Är det inte skandalöst över alla gränser: bole-boleriet . . . också inom egna väggar, med den kvinnliga betjäningen, två zigenerskor . . . av vilka modern . . .

BOMANDER

— *lögn!*

BISKOPEN

Förlåt, hon berättade det själv. Under tårar. Hon berättade det själv. Att hon tvungits ge vika för era antastelser.

BOMANDER

flämtar

Lögn likafullt. Som det mesta om mig.

BISKOPEN

Än dottern då? Katarina? — Ja ja, svaret pinsamt.

Nu mötas deras blickar. Bomanders väja icke men han tiger.

Frågan onödig. Jag vill göra en annan, en kriminell: hur gammal var hon när förhållandet inleddes? — Låt höra!

BOMANDER

torrt

Vid sjutton års ålder är kvinnan köns-
mogen. Åtminstone en av hennes ras.

BISKOPEN

Ni slingrar er undan. Enligt min beräkning . . .

BOMANDER

— vänta, vänta (går till soffan, tar plats, framåtlutad, därpå med förändrad stämma, i en ton av isande kyla och dolt hån) . . . enligt din beräkning ja . . . du beräknar . . . sammanhanget, det mystiska sammanhanget, världssystemets sfärer och vidd, stjärnornas gång under himmelskupan . . . och evighetens oändliga tidrymd av år-millioner.

Det ämnade du säga. Där tränger sig din ande sökande in.

BISKOPEN

osäker — far med handen över ansiktet. Fortsätter som förut:

Vid moderns frånfälle hade hon knappt fyllt sexton, jag förhörde henne i går morse. Helt enkelt min plikt eftersom hon sökte upp mig.

BOMANDER

trött, likgiltigt

Gott, gott.

BISKOPEN

För att klaga på er. Och i barnsligt hopp om att jag måhända kunde hindra er . . .

umgängelse med teaterdamerna. Emellertid (sväljer) -- emellertid bereder det ju mig glädje att hon nu är förlovad, i gudstro och sedesam kärlek varmt tillgiven sin kusin, en städad yngling med reella avsikter.

BOMANDER

Än bättre.

BISKOPEN

Namn och sådant ville jag inte . . . lät jag vara, frågade jag inte om. Av finkänslighet.

BOMANDER

Det bästa av alltihop.

BISKOPEN

sneglar misstänksamt

I det hela taget erfor jag . . . vad jag önskade erfaras. Och det har jag att hålla mig till. Och rätta mitt handlingssätt efter.

BOMANDER

Begagna dig av det med all flit — på henne skyller jag intet. (Stilla) Vad du är för en erbarmelig liten själ!

BISKOPEN

slänger papperskniven på bordet

Väg era ord! Jag har visat tålmod hit-
tills . . . oaktat ni är i mitt våld.

BOMANDER

oförställt häpen

Varför skulle jag vara det? Säg! Varför
skulle jag vara det?

Biskopen fuktar läpparna med tungspetsen, fingrar ner-
vöst på urkedjan.

Nonsens. Nyss var jag i djävulens, sa
du, är ni identiska? (Skrattar sakta.) Tror du
att Titanens roll ligger för dig, Schalman?
(Blicken skärpt) Har du nånsin . . . brottats med
honom?

BISKOPEN

Nej Gud vare tack och lov! Mellan oss
är ett svalg befast.

BOMANDER

lutar sig bakåt i soffan. Blundar.

Han tackar! . . . fastän så fattig att han
aldrig levat.

BISKOPEN

i stackato-satser

Jo. Men sedligt. Tack vare samma min
Gud. Och Sandra, min hustru.

BOMANDER

minens allvar ogenomträngligt

En famos hjälp naturligtvis.

BISKOPEN

En oskattbar!

Paus.

BOMANDER

Hm. Av livets rätter har *jag* förvisso tagit grovt för mig . . . när de räckts med givmild och varm hand. Plägar inte räkna de bägare jag tömmer. Och trots att jag äntligen mäktar tygla den köttsliga lustan: otämd är alltfort mina breda länders kraft. Det kallar du syndfullhet och anser att jag bör känna djup förkrosselse. Ånej, ånej, summan av mina gärningar har väckt en *värdigare* . . . rättskänsla, lyft mig ur gagnlöst, gagnlöst grubbel, rest mig upp. När jag fylldes av den tog jag avsked från ämbetet.

BISKOPEN

ironiskt

Jaså därför? Och det inbillar ni er att jag sätter tro till!

Bomander tiger.

Jag som kan ange det verkliga skälet: fruktan för räfst och bestraffning.

BOMANDER

knappt hörbart

Tvärtom, tvärtom. Men det förstår du inte.

Reser sig, går ett kort slag över golvet, stannar. — Som i andnöd:

När det . . . när till sist . . . mina ögon öppnades, ögon som vant sig vid evangeliets milda, sällsamma och milda ljusdunkel . . . när de öppnades mot en klarhet utan all mysticism, så enkel och hög och bjudande för *mitt* samvete . . . att jag såg och *kände* . . . *gudsbespottelsen*: det oerhörda i att *nå*d genom skuldlös mans död skulle gå för *rätt*, mig till lättnad och allsköns ljuvlighet . . . då gick jag. Tystnade. Som präst. Vilken hugsvalelse var väl hos mig att hämta? . . .

ortodoxien vandrar ju i räddhåga, allmose-tiggande för den korsfästes oförskyllda marters skull. Då gick jag.

Biskopen har gripit till pincenén — stirrar.

Ånger? Om jag känner ånger? Nej, nej, trohjärtat och blint anammade jag i min ungdom frälsningens budskap som ett heligt arv. Längre fram: ibland lika blint kanske, eller av vana och mänsklig svaghet — mänska, helt mänska som jag varit och är med allt vad det rymmer av gott och ont. (Våldsam stegring) Men numera . . . i ensamma stunder . . . nu ropar ofta inom mig en för-tvivlan besläktad med Luthers: Ich wollt lieber dass ich wäre ein Hurenwirth oder Mörder gewesen, denn dass ich Christum fünfzehn Jahr lang mit Messiren geopfert und gelästert habe! (Mumlar) Och jag har predikat tiggarmoral under årtionden! Över nasaréens lik.

BISKOPEN

stiger upp, även han, ena armen utsträckt

Ni är en mördare! Själamördare. Och en

vällustens träl. (Med svällande patos) Er drabbar
fördömsen!

BOMANDER

högtidligt

Säg *domen* helt enkelt, den litar jag på,
vad vore livet annars värt? Och den når
mig, når mig. Ty märk väl: mellan *min*
Gud och mig flyter intet oskyldigt blod
som försoningsoffer. Nemesis Divina, Guds
dom, lägger vedergällningen oblidkeligt i
bröstat på *den som förbrutit sig*. Så djupt
religiös är . . . kättaren.

Tystnad.

BISKOPEN

rösten skälver

Utan förkrosselse, ånger och bön om nåd:
ingen frälsning!

BOMANDER

trött

Ich weiss, ich weiss.

Plötsligt med förnyad styrka

En extatisk förkunnare har vittnat i tryck:
Först när mänskan känner att hon ingen-

ting annat är än en hög sopor, först då tar Gud henne på allvar. Pfui Teufel! . . .
min Gud stultar inte omkring med skyffel.
(Biskopen hajar till.) Är det så att ni inte förnimmer er som väsen av Mästarens egen ande och storhet, Världssjälens, låt vara atomers atomer, varför då fästa sådan jämmerlig vikt vid hur det kommer att gå er? Jag är lugn och länge sen redo. Utvecklingen fullbordas inom oss — och fordras det, nåväl: vi återfödas måhända till liv efter liv . . . någonstans . . . i så fall säkert till långt svårare prov, större lidanden, likgiltigt på vilket klot i himlarymden — till sist varder nog envar målet vuxen och når sin bestämmelse. Sitt höga ursprung. Sin Gud. (Igen med nästan godlynt gäckeri) Ja slika ena är vi, Selim Schalman! Och ändå tänker jag ibland i mitt lättsinne: allenast rättvisa skipas, vad betyder det i grunden . . . för det hela menar jag . . . hur det går oss, dig och mig? Antingen vi halstras på båda sidorna eller bara på ena låret, tror du att

ens en maorikannibal därför lyfter näsan mot skyn och vädrar? Va? Sporra din inbillningskraft, bisp, soporna ha ordet!

BISKOPEN

stöter fram

Nu . . . nu bör samtalet sluta.

BOMANDER

Ja det är sant, dagen lider. Och omeletten kallnar. Och mig åligger ju att skriva den där artikeln om dig, Schalman, Manneken får inte saklöst stämplas som gudsförgäten avfälling.

BISKOPEN

hätskt

Honom ges inget förordnande mer! (Rätar på sig) Till vad *jag* säger lyssnar domkapitlet med erkännansam foglighet . . . behörig aktning.

Lätt buller: AGI ÅSTRAND slår fonddörrförhängets halvor åt sidorna och förblir i den ställningen ett ögonblick. Nästan skrämnd vänder sig biskopen om —

Ha-har du . . . ?

ÅSTRAND

nickar

— jo men utan aktning. Och nu, jubelmorbror, pila av gesvint och fråga din Sandra om inte fader Josua bör kalla mig ett fä? För det bör han. (Till Bomander — djup blygsel, ja sinnesrörelse bakom skämtorden) Tänk vänligt på mig, käre, tänk vänligt på mig, jag lovar bot och bättring och obrottslig förtegenhet i stegrad progression! Från timme till timme. Är jag inte redan liksom lite renare i ansiktet?

Biskopen vid skrivbordet, rycker på axlarna, tyst ehuru jäsande av ilska. Gräver bland sina papper medan han söker återvinna fattningen.

BOMANDER

till Åstrand

Naturligtvis är du ett fä. Utan tvivel. Javisst. Jag med alltsomoftast. Men vad det gör mig välsignat gott att höra din röst och dina dumheter!

ÅSTRAND

Av dem äger jag enorma förråd, enorma,

färgnyanserna visserligen starkt varierande.
Storleken likaså.

BOMANDER

allvarligt

Omsätt bara de minsta i handling, Agi!
... mer behöver jag inte säga nu. Du
förstår mig.

Och vi träffas i kväll.

ÅSTRAND

strålande

Du kommer!

BOMANDER

Man soll traurige Leute mit Essen und
Trinken erquicken — vems visdom jag som
vanligt tyr till vet du. Gott vin lättar ett
tungt sinne och ger stundom den gamle
hans sömn åter under ett par timmar.

Ännu en granskande blick kring rummet — biskopen
vänder honom demonstrativt ryggen och bläddrar i en bok.

Adjö med dig, Agi! Vi träffas.

Långsamt ut till höger. Paus.

ÅSTRAND

Jag stod som fastnaglad mellan dörrn och

det där satans förhänget. (Suck ur hjärtats djup)
Simpelt, simpelt!

BISKOPEN

Dig likt, du är dig ständigt lik. Ingen nyhet.

ÅSTRAND

På det berömmet gav jag förut i dag till svar: biskop Schalman liknar jag i varje fall inte. Gudskelov!

BISKOPINNAN

i dörren till vänster, spejar — sedan in. Utan hatt och kappa.

Gick han? . . . Bomander.

ÅSTRAND

Min nådiga har lyssnat? . . . (brister ut i skratt)
jo vi är just en skön trio inför Herren den Ende! Hela släkten på scenen. Men jag ensam har vett att skämmas.

BISKOPEN

Du ensam har anledning till det.

ÅSTRAND

ansiktet lyser upp

Nu vet jag! Timbren, din stämmas timbre, den är det som kittlar mina örhinnor. Du talar inte — du knastrar.

BISKOPINNAN

ursinnig

Det kan du göra själv!

ÅSTRAND

sorgset

Ack nej nej. Jag gjorde en gång ett krampaktigt försök. Men det misslyckades.

BISKOPINNAN

Tvi en sådan en! (Till mannen) Och för den lilla herrn får vår stackars Emmi inte gå i fred på gatan, jag ertappade honom i jons. Vad var det jag sa, Selim! Du minns ju vad jag sa om otukten, Selim?

ÅSTRAND

blid alltjämt

Någon nämnvärd otukt hann jag inte pressa in i min brådskande fråga om herr-

skapet var hemma. Blev hon med barn för så lite?

BISKOPINNAN

skriker

Hon är *nätt!*

ÅSTRAND

Obetingat, obetingat. (Gest) Bysten... praktfull...

BISKOPINNAN

till mannen

— och i natt ämnar han igen leva liderligt i sin lyxvilla! Med alla möjliga... halvnakna damer. (Till Åstrand) Tror du inte jag har reda på det!

ÅSTRAND

behärskar sig

Obetingat, obetingat. (Till morbrodern — spelar anspråkslös) Bara en liten kostymfest, herr biskop. Ett vårligt Symposion. Åtta-nio personer. Häng guldkorset om halsen och kom med!

BISKOPINNAN

Och sådant tål du, Selim!

ÅSTRAND

vass glimt i ögonen — instruerar

Nacken mindre styv, min nådiga, magen
in, händerna knäppta, samvetet plågat. Ska
jag ta om ramsan?

BISKOPEN

hetsigt

Vilka gemena teaterfasoner!

ÅSTRAND

Ja förlåt, teatern är min kyrka. Liksom
kyrkan är din teater.

BISKOPEN

förlorar all fattning

Flabb! Ge dig av härifrån! Och det
genast.

Paus.

ÅSTRAND

rodnaden stiger honom i kinderna

Du väcker alla dåliga släktinstinkter till
liv hos mig. Jag blir . . . (går närmare) jåså jag
ska ut? Förträffligt. Emellertid — (tittar under
lugg) när jag väl är ute . . . och uppsägnings-
tiden ute, eller hur det heter, då flyttar

äktaparet Schalman ur gården. Som är min händelsevis. Jag vill ha rent hus, *tabula rasa* — fan till översättning!

Trampar med ena foten, det spritter i var nerv. De båda andra stå förstummade.

Ännu en sak, orsak: äktaparet tillåter sig skamlösa uttalanden om min . . . min trolovade. Likaså om domprosten, min faderlige vän. Äktaparets självbelåtenhet kväljer mig, den är slemmig, suppurerar, jag hittar för ögonblicket bara två små och mycket slitna ord till en svag antydning om vad jag menar: vet hut!

Mer framdeles. Vid rampljus.

Lämnar dem. Slår igen tamburens ytterdörr med en skräll.

BISKOPINNAN

hysteriskt

Selim! . . . alltid går du klumpigt till väga. Alltid! Här har vi det bra och komfortabelt och bestämmer hyran själva — nära nog ingen hyra alls! Inte sant kanske? Och nu . . . ja felet är ditt, ditt, ditt!

BISKOPEN

i avmätt ton

Inför prövningen, Sandra (kort hosta) . . . inför prövningen bör den kristne ställa sig . . . ställa den . . . ställa till sig den frågan: har jag förhävt mig i mitt högmod, syndat mot Nåden? (Gripen, ryckt med av en svällande känslövåg) Tänk att vi snart står utan huld och skydd, Sandra, utan tak över huvudet, du hörde det, du led och kvidde i ditt hjärta, jag såg det i dina ögon och led dubbelt, Sandra — du varma, varma själ! Må vi undergivet resa oss efter slaget, verka medan tiden varar, framför allt inte låta vår nitälskan kallna; tvärtom vandra vidare hand i hand . . . sökande, sökande . . . tills vi funnit det rätta hemmet — (erinrar sig plötsligt) det är sant, bankir Lewysohns våning lär bli ledig den första juni. Nämnde någon.

BISKOPINNAN

Isch! Den!

BISKOPEN

Men vår enkla måltid har säkert kallnat,

Sandra? Lunchen. (Sväljer.) Ödmjukt vill jag läsa till bords.

BISKOPINNAN

Prata inte längre, nu ska vi skynda oss!

BISKOPEN

vid bortgåendet, stannar

Han sa: rampljus? — Obegripligt.

Över midnatt.

Agi Åstrands matsal, starkt upplyst, stilfull fastän något pompös, något dyster, all inredning av svartbonad ek. Byffén, skåpen och stolarna tunga, rikt snidade. Panel. Gyllenläderstapeter. Taket boaserat.

I vänstra väggen, nära bortre hörnet: dörr till tamburen, en annan i väggen mittemot, nära rampen: till serveringsrummet. I fonden svart marmorkamin. På dennas vänstra sida: öppen dubbeldörr — man ser en del av den eleganta salongen, längst till vänster en del av Steinway-flygeln — och på högra sidan, ovan ett trappsteg: en utbyggnad, »annexet», plats för fyra personer.

Mitt på golvet det runda och mycket stora matsalsbordet, med flaskor (viner och whisky) jämte glas och sifoner. I annexet: bänkar och ett litet bord, även det välförsett. Där sitter fröken VIVAN VINELL bredvid HAGENBECK, MANNE LILLBERG bredvid RAMM; Vivan och pastorn visavier, främre par.

Vid matsalsbordet BOMANDER — naturligtvis i sin

blankslitna bonjour — mellan fröken ULLA LIEBE-LUND och fru HILDUR VINELL, dessutom ÅSTRAND och ÖGÅRD. Domprosten och Ulla samtala lågmält, se ibland upp och le med när det skrattas.

Redan innan ridån delar sig hör man sorl av röster, även sedermera då och då men endast som svagt ackompanjemang till de ledande replikerna.

RAMM

jeune premier, klädd som *Bellman*, han liknar denne till utseendet.

Hej, Ögård, tig inte så förbannat naturligt och sensuellt! Skål, gamle pratmakare! Vivan du, gack åstad och sparka honom på vaden med din jungfruliga pantoffel!

Ögård, en fet och lagerkrönt *Cicero* i veckrik toga, svarar icke men sträcker handen efter whiskyglaset och dricker. Det gör han alltsomoftast.

FRU HILDUR

vacker, yppig; empireklänningen djupt urringad.

Hysch, låt honom vara, han tänker.

VIVAN

i vit bébékostym och hatt. Fullmogen fastän endast 17-årig, vacker som system — tydligen en blivande yppighet.

Nej, du sötaste, han sitter bara och saknar byxfickorna. Och en karl utan byxfickor är ingen karl.

MANNE

bär samma dräkt som tidigare. Blid och lycklig stirrar han hela tiden på den som just talar.

Månne man nu kan säga det?

FRU HILDUR

Vivan är alltid så impulsiv, herr pastor.

ÅSTRAND

knäpper igen sin diplomatrock, jämkar ett tag på den röda fezen, stiger upp, klingar —

Silentium, go' vänner! . . . tyst säger jag! . . . ni vet väl vad som inträffar om en vecka? . . . ja mitt bröllop är det förstås inte. (Munterhet.) Jag syftar på den underfulla månaden maj, blomstermånaden, tretti och en natt. Och vilka nätter! O maj, maj! . . . nu faller andan på mig — hjärtkamrarnas mellanvägg bågvar — hjärnbarken lossnar, jag blir hejdlöst poetisk. (Rösten len och drömande) Vindstilla, tänk er att det är vindstilla — fågelkvitter, nej inte fågelkvitter — björken höljer sin nakenhet i ljusgrönt flor, ett mod som igenkommer evinnerligt . . .

HAGENBECK

klädd som *Mefisto*, fjäder i baretten, ansiktet ogrimerat.
Med djup bas:

— amen.

Munterhet.

ÅSTRAND

Felslut, talet är inte överståndet än. —
Vindstilla, ja den nämnde jag visst — halv-
skymning — molnremsor som rödkantas
av den rosenfingrade Eos — daggdiamanter
på vart grässtrå — sippan slår upp . . .

ULLA

en *geisha* i violett, svart och guld.

— sin förlovning.

Skratt och applåder.

ÅSTRAND

Aldrig om våren, inte ens åsnan gör
det! Och vid närmare eftertanke: sippan
är så blyg att vi kanske bör blunda för
hennes späda behåg och amourer. Men
de lägre luftlagrens flygfän och markens
små kryp . . .

FRU HILDUR

— fy, inga kryp!

Munterhet.

ÅSTRAND

spelar sorgsen

Varför inte? Också de måste få leva och förlusta sig med varann... en liten momang. Fort nog kommer skilsmässan — inte sant, kära Hildur? Unna dem momangen!

RAMM

Är det absolut nödvändigt? Jag menar: av behovet påkallat? Malen är ett förbannat flygfä, larverna ha tuggat sönder min splitternya frack. (Munterhet.) Så lagom roligt!

ÅSTRAND

spelar handfallen

Vad vill ni egentligen att jag ska tala om?

VIVAN

förmår knappt styra sig

Majnätterna, majnätterna!

ÅSTRAND

Tack, raring! Alltså om majnätterna. Må vi gå dem till mötes med den sunda mottaglighet för Guds goda gåvor som städse utmärkt våra kärleksmåltider i detta hus, helgat åt Odygden. Vi har sköna kvinnor till förfogande . . .

FRU HILDUR och VIVAN

samtidigt

— misstag, misstag! — Nej nej, herr pascha . . .

ÅSTRAND

— vi har Mefisto, Cicero och Bellman i vår krets, tre erkända storheter. Därför ingalunda blottade på all tankeförmåga.

VIVAN

Än pastor Lillberg då?

ÅSTRAND

spelar sentimental

Sorgebarnets fader! Tror du att jag nånsin glömmer honom, Vivan min? Men det finns en öm muskel i hans bröstborg, en

osalig mani i hans börs: han köper rosor, blodröda rosor. Spörj Ulla! Immerfort köper han dem, immerfort . . . som vännen Pontus älskar uttrycka sig.

MANNE

förlägen

Månne man nu kan säga det?

HAGENBECK

Sätt dig, Åstrand! Eller gör åtminstone en konstpaus.

ÅSTRAND

dunsar ned i stolen

Ni avbryter mig ständigt, på er spiller jag inga ord mer. Bara våtvaror — kaffe och likörer undantagna, dem avskyr jag.

ÖGÅRD

blandar åt sig en ny grogg

Väl talat, Åstrand.

FRU HILDUR

Ramm, du var med den gången . . . jag menar i Berlin . . . är det inte sant att Agi skulle likna Turkiets ambassadör om han

svärtade sitt hår och sina ögonbryn . . .
och mustascherna?

RAMM

Han har ju inga ögonbryn. Bortnötta,
han har gått på dem.

ÅSTRAND

buttert

Det får vara nog med att mina begär ha
turkisk anstrykning.

Munterhet. Hagenbecks kluckande skratt dominerar.

FRU HILDUR

Precis som min mans. Ja herregud, jag
var ju gift en kort stund!

HAGENBECK

All lycka är kort som Vivans kjol, fru
Hildur.

VIVAN

Så-å. Vid supén sa ni att jag i kväll är
ovanligt modest och tillknäppt.

HAGENBECK

Vartill det unga fruntimret genmälde att
hon är fruktansvärt décolletée inunder.

Två hastiga repliker:

RAMM

Visa, annars tror vi det inte . . .

MANNE

skrämd

— nej nej, för Guds skull!

Munterhet.

FRU HILDUR

Du är alltid så impulsiv, Vivan.

ÅSTRAND

ringer — framför hans plats står en konstrikt arbetad silverringklocka. En betjänt (i gammaldags livré) in från höger.

Mer rhenvin åt herr domprosten. Och kanske frukt åt damerna.

Serveringen sker snabbt och diskret under det närmast följande,

BOMANDER

starkt upphettad; borterst vid bordet, ryggen alltså vänd mot kaminen. Var gång han yttrar sig se de andra på honom tigande.

Ett gott infall till, Agi, det är en evighet sen jag läskat min gom med så ädel druva.

Höjer remmaren och tömmer den långsamt.

ULLA

oro i rösten

Var försiktig, kom ihåg löftet!

BOMANDER

Ha överseende med mig, Ulla. (Tänder sin slocknade cigarrstump.) Vänner, vänner, jag gör Luthers bekännelse till min: Ich frage nach den Aerzten nichts, will mir mein Leben nicht saur machen, sondern in Gottes Namen essen und trinken was mir schmeckt — die Welt lege es aus wie sie wolle.

Paus.

MANNE

reser sig plötsligt, armarna utbredda

Ni . . . ni allesamman här, ni är så vänliga mot mig, ni dömer ingen, jag kunde nästan . . . jag ville ta hela världen i famn, ack vad livet är rikt i sin mångfald, vad det är roligt, roligt att leva! Att sitta bland konstnärer . . . och frigjorda andar . . . och glamma. I oskyldig glädje.

ÖGÅRD

dricker

Gå hem till mamma!

BOMANDER

brister ut i ett godmodigt skratt; de övriga halvt generade.

Bist du toll, Manneken! Nåja gå på med det, ungdom och livstörst kallar jag en gudsvälsignad galenskap. Gullvivan lilla, fort upp och ge gossen din vackra och vinfuktiga mun så har han åtminstone en försmak av synd att minnas! Du är som skapad till det.

VIVAN

lyder oförtövat — och lyckas genom överrumpling.

Är det bra så där, Lillberg? Ni snälla apostell!

Återtar platsen mittemot honom.

MANNE

med en skygg blick kring rummet, stammar

All-aldeles för uppoffrande av er, fröken Vinell, men tack, tack, tack . . . vilket älskvärt, älskvärt skämt! . . . (till Bomander) ja du, farbror Josua, du driver din vilja igenom, du — (betvingar sin rörelse) för min egen skull skedde det då sannerligen inte.

VIVAN

Äsch, prat! . . . jag tjasas så vådligt av ert aktningsfulla sätt mot mig, det gör en liksom ädlare. Och lat får jag inte vara om jag före gummåldern ska hinna bli av med alla de kyssar jag ännu har att ge.

Förlösande munterhet.

HAGENBECK

Redo att hjälpa, redo att hjälpa. När som helst.

FRU HILDUR

Du är för impulsiv, Vivan.

HAGENBECK

Åstrand, på ditt bistånd vågar hon väl knappast räkna?

ÅSTRAND

Bara i nödfall, Pontus, yttersta nödfall. Du förstår: heliga band, mina läppar bundna.

ULLA

En kuriös nyhet!

RAMM

Märkvärdigt vad de banden nött hans
morrhår — eller kanske tidens tand gnagt
dem små?

BOMANDER

— som åhört replikskiftet under allvarsam tystnad.

Har jag nu sårat din överdrivna blyghet
igen, Manneken, så förlåt en gammal grov-
huggare! Snart väcker jag ju anstöt var jag
än kommer.

MANNE

Nej nej, käraste farbror . . .

ULLA

— och skämtar vi lite med er emellanåt,
ingen menar det illa som sagt, tvärtom.
Var alltid just sådan ni är! Själv ångrar
jag gruvligt mitt dumma påfund, min elak-
het: det där att ni skrivit för teatern.

BOMANDER

Ja den Ulla!

ÅSTRAND

retad, tvinnar mustascherna

Stycket ska spelas i höst! På biskopens

födelsedag, då blir premiären. I augusti börjar vi med repetitionerna.

BOMANDER

lugnt

Nej.

ÅSTRAND

häpen

Säger någon . . . vem säger det?

BOMANDER

Jag.

ÅSTRAND

Det var kostligt!

BOMANDER

Hm. Mindre än du förmodar.

Paus.

ÅSTRAND

Har du månntro bestämmanderätten?

BOMANDER

Nonsens, jag vet det ändå. Och jag vet mer: Schalman är uppsagd till avflyttning från gården han hyr, du antydde det när

vi reste oss från bordet. Bra att maktbudet återkallas.

ÅSTRAND

skakar på huvudet

Mitt förstånd står stilla.

BOMANDER

En och annan gång, min vän, inte ofta — ditt hjärta däremot aldrig. Du är alldeles för fin att handla av hämndlystnad. Också det vet jag.

Paus.

ULLA

Känner du igen honom, Agi?

ÅSTRAND

Jo vänta, låt mig tänka efter — (rolig glimt i ögonen) jo han liknar domprosten Bomander frappant, frappant! I synnerhet näsan. Ja-visst. Alltså måste vi lyda, vi är tydligen vulgära och småsinnade, Ulla, alltså måste vi bättra oss. Skål, fader Josua! . . . tack för din goda tanke om mig.

Bomander småler. Tömmer remmaren.

ULLA

varm känsla bakom orden

Den är så skriande oförtjänt, tyvärr.

ÅSTRAND

Vilken överdrift, ma chère, vilken överdrift! Jag medger att teaterskvaller och en avelsam tidningspress . . . med andra ord: mina studier, plus kroppens nödtorft, ja mig unnas högst ett par timmar om natten till utövande av själsstorhet . . . som exempelvis nu . . . och fru biskopinnan skulle få spasmer i lösflätorna om jag den här tiden på dygnet gjorde visit för att lägga den i dagen. Men en kortfattad kärleksförklaring till hennes man hinner jag svarva redan i morgon, det lovar jag. Kanske bjuda honom på middag. Med hela domkapitlet som medätare.

RAMM

I sanning en gudfruktig idé!

ÅSTRAND

Också Alkibiades inviterade *sin* älskade Sokrates till smeksamma gästbud och filo-

sofisk svada. (Skrapar sig på hakan.) Ännu var det någonting . . . jo luckan i repertoaren måste fyllas, Hagenbeck, skaffa oss fort en revy med tolv par dansösben i stället för det skrinlagda dramat.

HAGENBECK

Ja den idén är helt upplyftande . . . så att säga.

ÅSTRAND

fortfar

För jag inser till fullo att Döden är den enda som kan sätta andarnas frigörelse i scen — och honom engagerar vi inte. Jag har en viss faible för Livet.

Paus.

MANNE

i osäker ton

Åstrand, du ska få honoraret tillbaka med det första.

ÅSTRAND

majestätiskt — spänner ut bröstet

Vad når mina öron? Mänska, tryter er varje aning om vem ni förnärmar? Har ni

aldrig hört mitt namn? Eller om mina
milliarder, min titel? Jag är filosofiekand-
didat. (Gest) Saken utredd, målet avskrivs.

RAMM

Och parterna försonas.

Tar en gitarr som ligger bredvid honom på bänken,
reser sig, stämmer upp *Fredmans sång nr 49*:

Som nu och emedan
Rätten funnit alla redan,
At Bacchi Parter
Tagit in så många qvarter,
At ej mer
Någon ser
Hvarken himmel, ny ell' nedan,
Altså må
Saken då
Hvila til och med til Fredan.

Bravorop.

ÖGÅRD

Nej till domedag, datum vet jag inte.
(Dricker) Skål!

ÅSTRAND

bugar sig djupt

Å, jag ber — väl talat, Cicero. Det fögnar mig att dina orationer aldrig ta röta av svagt utspädd whisky. Utan tvärtom bli kärnspråk.

MANNE

Spela för oss, farbror Josua!

BOMANDER

visar

Med de här styva fingrarna! Nåja, möjligtvis senare — men då blir det Johann Sebastian Bach, han är min läkare och förtrogne. (Fyller remmaren ånyo, höjer den) Vivan, bébé lilla, titta hit! . . . Ulla ser på mig med så sorgsna, sorgsna ögon — lägg bort cigarrätten och kasta en slängkyss åt en som törstar svårliga, det kredensar hans dryck och kittlar hans domnade fåfänga.

VIVAN

smickrad och upprymd — gör det genast

Gulle gulle domprosten, här, här! . . . ni är som en stor och rödmogen jordgubbe . . . och lika söt!

MANNE
chockerad

Jordgubbe? . . . månne man nu får använda en sådan liknelse om . . .

BOMANDER
nickar

— jo Vivan får det, Manneken.

FRU HILDUR

Jag sitter just och undrar: varför blev ni präst, herr domprost, ni som är så tolerant och trevlig?

ULLA
knappt hörbart

Hildur!

Tystnad.

BOMANDER

lutar sig bakåt i stolen. Med ett trött, lite medlidsamt löje

Ja säg det! . . . sköna fru . . . den frågan har jag gjort mig under många sömnlösa nätter.

Samlar tankarna ett ögonblick. Ansiktsuttrycket förändras, mörknar, stämmans klang mörknar —

Tänk er . . . nåja tänk er möjligheterna: släkttradition, far efter far, uppfostran, hem-

met . . . och sen min avhållne lärare i Tyskland, nu menar jag inte Luther, den väldige . . . och jag *var* en varmt troende, tidsals en fanatiskt troende, ända tills . . . (griper hårt om armstöden) nein, nein, zum Teufel! . . . det som timade i dag skar för djupt i gamla skåror och natten tänder svidande brand i såren, den branden söker jag släcka. Fastän förgäves.

Andhämtningen stundom besvärad.

Sorgligt, sorgligt att minnas: präst blev jag, till och med domprost . . . och sköna kvinnor var det gott om bland åhörarmängden som trängdes i kyrkan och lapade min vältalighet. Men det är över. Avfärdat. Weit weg.

Och vad är jag väl nu?

För remmaren till läpparna — ställer den ifrån sig utan att dricka. I början lågt, nästan viskande, dock starkt betonat:

Bara en som . . . utmanar Ödet. Annat är jag inte. En som *vill* skåda dess anlete. Ohöljt. *Vill* Gudsdomen . . . utan förskoning.

Själ vill bära sin skuldbörda. Och följ-
derna, de må drabba hur tungt som helst.

För mig är ingen korsfäst! Jag vägrar,
vägrar, vägrar, så länge en skymt av med-
vetande finns kvar. O Jesus av Nasaret, du
stillfärdige Golgatavandrare vilkens renhet
och tålsamma mänsklighet jag vördar, ditt
 eget lidande till döds vare dig nog! *Mitt*
straff tillhör *mig*.

Annat och mer är jag inte.

Tystnad.

Toge mänskorna upplysning av visdoms-
gnistan inom sig så skulle dem väl gå —
förklarar Linné. Blomstervisdom! Barn-
tröst! Äger vi alla en *visdomsgnista*? Vad
tror ni? Jag tvivlar, så svag är den att jag
tvivlar, mig har hetare eld förbränt. Vem
lade *den* i mitt röda blod?

Och när han . . . Linné . . . när han råder
oss att smygande gå genom världen, *modo*
ne audiat Nemesis: så att Nemesis inte hör
våra steg där vi tassar omkring i mörkret

— då är det en feg lära. Jag har aldrig följt den. Andra må göra det.

Räck mig cigarrlådan, Agi!

ULLA

Nej nej . . .

BOMANDER

torrt

— wie du willst. (Tiger. Sedan med ens uppbrusande, stämman hes av hån) Varför sitter ni och stirrar på mig? . . . så oavvänt som vore det värt att lyssna till vad en gråhårs- . . . rucklare känt och tänkt i sin ensamhet. Avlurar ni honom hans hemliga jämmer, va? Eller är jag vältalig kanske? . . . pfui Teufel! . . . mina mannaårs förbannelse, näst skötesynden kättjan. (Slår om lika hastigt.) Ack vänner, vänner, kärvunna gycklare och gelikar, här dränker vi timme efter timme i instängt kvalm! Där ute har våren kommit och igen går naturen mot sin gyllene sommar. (Ropar — högra handen knuten och lyft) Ge mig min ungdom tillbaka, jag vill forma den om! Gör min längtan nog stor! Ung — det är

att vara Skapare, att vara Framtid. Och jag är gammal, jag. Bruten. Och ändå pålägger en ålderdomen ansvaret att aldrig ge tappt, aldrig bli . . . liksom äldre än sig själv. I sitt inre. Allra minst inför den alla-småsjälars-dag som nu räckt i evighet, tycks det mig.

FRU HILDUR

illa till mods

Alla-småsjälars-dag . . . hur menar . . . ?

BOMANDER

håtskt

— jag vänne den bådade kaos' ankomst!

VIVAN

i förflugen iver

En grek . . . vad har han för ärende? . . .
o min Gud vad namnet låter vackert! (När Hagenbeck puffar henne i sidan) Jag begriper med mindre — jåså på det viset!

Ramm fnissar till.

BOMANDER

som fäst sig endast vid ett av orden

Vackert? . . . nåja åtminstone kan ett kaos

i största stil kallas vackert. Ja grandios. Och stundligen genomlides det i något opåaktat hörn av världsbyggnaden. Himlakroppars sammanstörtande och fall . . . och födslovånda. Undergångssymfonier till vardandets ödesdrama, ledda av den store Mästaren — eller vilken benämning ni vill ge det gåtfulla kretsloppets urkraft. Alltets själ.

Paus.

ULLA

Och sen? Vad återstår för dem som då leva? Om någon då lever?

BOMANDER

dröjer med svaret

Nya drömmar, Ulla, låt oss hoppas på slakten med nya drömmar. De gamla ha blivit dålig verklighet.

Igen paus.

FRU HILDUR

Jag undrar för mig själv . . .

ÅSTRAND

grimas

— redan andra gången inom en halvtimme,
Hildur! Rentav ohälsosamt, angriper hyn.

FRU HILDUR

utan att bry sig om hans inpass

Herr domprost, folk säger att ni gör allt
vad man snällt ber er om.

BOMANDER

Sind Sie ganz toll, Weibsbild! . . . (barskt)
jag gör aldrig vad folk säger.

FRU HILDUR

Spela för oss! Ni lovade det i jons.

ULLA

sakta

Bästa Hildur, det anstränger honom för
mycket.

BOMANDER

småler

Jaså menar du det? . . . du tror det, jaså
du menar det . . . (högra handen far upprepade gånger
genom håret. Och likasom på trots reser han sig — vacklar
till, lugnar genast Ulla med ett lekfullt) nej sitt kvar,

stränga sköterska, jag har lärt mig gå . .
och glaset lämnar jag här. I din vård.

Långsamt in i salongen, viker av åt vänster, förloras ur sikte när han tar plats vid flygeln.

ULLA

Vi bör sluta, Agi. Oförsvarligt handlar vi!

MANNE

Ja ja ni har rätt som alltid, fröken
Liebe-Lund.

VIVAN

surmulet

Ånej, Ulla, varför ska du . . . ?

ÅSTRAND

— hysch!

Nu höras begynnelseackorden av Bachs *Sarabande (de la suite française, n:r 1)*. Efter ungefär första reprisen tvärt avbrott — så ljudet av att en tung kropp segnar framstupa mot klaviaturen och notställaren.

ULLA

skriker till

Å-h! . . . jag varnade . . .

Alla störta upp, alla undantagandes Ögård, han har just somnat. Fru Hildur gömmer sig förskräckt i annexet. De övriga ut genom fondens dubbeldörr.

ÅSTRANDS RÖST

otålig

Du är bara i vägen, pyssla om syster din!

VIVAN

in tillbaka, rådvill

Däriifrån skickas jag bort — (gråtmin) ack den söta, söta Bomandergubben! . . . och fy de otäcka svindelanfallen hans! (Tar av sig hatten, slänger den på en stol.) Nå, Hildur, hur har du det?

FRU HILDUR

Nerverna! Nerverna! En avsvimmad törs jag inte gå nära ens, man påminns så grymt om döden.

Hon biter i sin spetsnäsduk.

VIVAN

Äsch vad är det för prat! Döden, vem tänker på sådant! (Slår vin i ett glas.) Drick nu.

FRU HILDUR

sväljer en klunk

Ibland är du så brysk mot mig, Vivan.

Båda lyssna — hastigt replikskifte i salongen, fullt hörbart, rösterna lätta att känna igen:

ÅSTRAND

En kudde under nacken — skynda! Tung är han, den gamle.

HAGENBECK

Kärnkarl. Kommer sig nog, kommer sig snart . . .

ÅSTRAND

— ja senast ja . . .

ULLA

— fort till telefonen, Ramm, kalla på läkare! Jo jag vill det.

HAGENBECK

Hm, nåja så har vi ingenting att förebrå oss.

ÅSTRAND

Dit, dit, telefonen är i mitt rum . . . för satan!

MANNE

kort därpå — tonfallet överlyckligt

Ser ni: han öppnar ögonen! Han ser på oss. Han ler.

Vivan rusar till salongsdörren. Förväntansfull tystnad.

BOMANDER

med ett forcerat försök att muntra upp de kringstående, stämman oväntat stark och sig lik:

Vad i Herrans namn! . . . vördig domprosten på Agi-paschas haremsdivan! Pjunk. Jag har det lättare, har det bra . . . detsamma hände i förrgår . . .

MANNE

— ligg stilla, ligg stilla, kära, käraste farbror!

BOMANDER

Nej låt mig komma på fötter, hit med en hand! (Barskt) Verstanden? — Så där ja, tack. — Vänner, vänner, oroa er inte! Vinyrsel. Eller bör vi kalla det druckenhet?

ÅSTRAND

djupt sorgset

Utmaning . . . snarare. Sätt dig då åtminstone!

BOMANDER

synlig jämte de övriga, utom Ramm.

Pjunk. Men laget bryter jag. Kör högvördigheten hem, herr Cræsus, för dit vill

jag om det så ska ske underverk. Elie eldvagn, bilen, är ett — hissen till mitt hybble ett annat.

VIVAN

ivrigt

Och Agis chaufför det tredje! Får inte jag springa och väcka honom?

BOMANDER

skrattar

Gullvivan lilla, du är stödkraftig och skönt mjuk, dig behåller jag här. (Lägger armen om hennes axlar.) Pian min!

ÅSTRAND

I natt blir du hos *mig*.

BOMANDER

Nej så fan heller! Nu svor jag på ren svenska.

HAGENBECK

efter ett viskat svar av Ramm som just anslutit sig till dem —

Enklast är väl att inhämta läkarns mening.

BOMANDER

Läkarn? . . . har ni tillkallat läkare? Min gode Mefisto, långe djävul, be honom hövligt dra åt helvete, där kokar en stor kittel för er och mig, så stor att den rymmer flera. Men inte sant: först lyster oss njuta av Vårherres ljuvliga vår och sommar ännu en liten, liten tid?

Tre mycket snabba repliker:

ULLA

före de andra in i matsalen, händerna tryckta mot bröstet, Åstrand följer henne.

Agi, Agi . . .

ÅSTRAND

— ja jag förstår dig.

ULLA

i en tårlös snyftning

Han upplever ingen sommar mer. Hans tid är snart ute. Nästa gång, nästa gång.

BOMANDER

inträder, märkbart blekare men rak. Stannar, kysser Vivan på håret —

Tack, barn, nu reder jag mig ensam igen. Och det är jag van vid.

Blicken irrar kring rummet, så småler han.

Cicero sover. Han har det gott, vår Marcus Tullius. Drömmer om faderns lantliga gård . . . och sin barndoms menlösa lekar . . . eller samlar patos för nya retoriska envig. Och ni, sköna fru — (Hildur Vinell far skrämnd upp från bänken i annexet) nej räds inte, räds inte! Skälvande duvohjärta, stillna som mitt!

Med leendet kvar på läpparna:

Men Cicero sover. Vid Jupiter, vad gör det att kransen glidit ner på ena örat! Han sover, ack vilken gudagåva! . . . mig sällan unnad. Förbjud æskulapen att räkna hans pulsslug, det kunde mörda sömnen.

Har du givit order om bilen, Agi?

Ingen svarar. Åstrand motsträvigt ut till höger.

Ulla och du, Manne, vi tre bor ju under samma tak, jag närmast himmeln — er tar jag med mig. Geishan och prästen. Mitt livs idoler.

Var är tamburen? . . . jåså där. Kom!

Natt. Hemma hos domprosten. Rummet jämförelsevis litet.

Till vänster ett nött men vackert mahognybord utan duk och på det en bricka med rester efter en tarvlig måltid, dock saknas icke brännvinskaraff, det övriga nästan dolt av en hopknycklad servett. Simpla pinnstolar. I hörnet en sotig, tegelröd kakelugn.

Fonden har två dörrar, den vänstra halvt barrikaderad med en väldig, järnbeslagen kista, den högra öppen inåt en mörk korridor som löper parallellt med tröskeln. Kartor fästa vid väggen, även stjärnkartor. Alldeles nära ingångsdörren ett notstativ varöver kastats en lätt damkappa, på den ligger hatten.

Två takfönster till höger, mansardfönster. Under dem — och sedan vidare i rät vinkel — ett omålat långbord på bockar, belamrat med allehanda ting om varandra och i ett lager av sågspån och damm: snickarverktyg, såväl finare som grövre, en stapel helt tunna träskivor av olika storlek, skruvstycken, åtskilliga bleckaskar, nystan, en limpanna,

fernissflaskor, en revolver, penslar i en mugg, cigarrlådor, nothäften, en kaffekopp. Ovan allt detta, hängande ned från taket, en tänd elektrisk glödlampa i omvirat grönt silkespapper. På den djupa, rymliga hörnhyllan violiner och stråkar. Under bordet en pall. Närmare förgrunden en stor och sliten karmstol med höga armstöd, i den sitter JOSUA BOMANDER. Bredvid honom står fröken ULLA, ännu i geishakostym, ett stycke ifrån dem ÅSTRAND i samtal med MANNE LILLBERG, de två sistnämnda paletåklädda.

ÅSTRAND

Jo jag har ögon i nacken, Manne, du var rädd, bilens olovliga hastighet skrämde dig.

MANNE

Månne man nu kan säga det? Men hiskligt körde du! (Slätar håret.) Och ändå . . . (till fröken Ulla) ja fann ni inte vårluften härlig, härlig? Och själva farten? Det var som hade en storm burit mig, jag kände mig frigjord från all oro, alla ängslande . . .

BOMANDER

vänligt

— bär ut brickan till köket, Manneken, den skvallrar om levnadsstandarden och

pryder inte. (Pastorn lyder genast, viker i korridoren av åt vänster.) Eller vad tycker du, Agi?

ÅSTRAND

En brännvinsflaska med ett ingraverat 1720 verkar alltid på mig sympatisk, smakar kulturhistoria, innehållet smakar kanske i någon mån annorlunda.

ULLA

vid hans sida, de tala fort men lågmält

Agi, det är långt lidet, riktigast att ni tar avsked strax. Jag stannar kvar.

ÅSTRAND

Du blir nog utkörd . . . olovligt hastigt.

ULLA

Jag lirkar med honom, stjälar en halvtimme i sänder. Sömn får han inte, sa han, åtminstone inte på länge . . .

ÅSTRAND

— nåja försök, dig gör han möjligen till viljes.

ULLA

Ensam *kan* vi inte lämna en sjuk och så . . . ensam man! Ännu därtill vår gamle faderlige vän!

ÅSTRAND

Hur vore det om Manne . . . ?

ULLA

— och du tror att det är detsamma?

ÅSTRAND

Nej. Men att vaka anstränger dig, det vet jag. (Ulla endast skakar på huvudet.) Naturligtvis bör du stanna.

BOMANDER

Vad viskar ni där borta?

ÅSTRAND

hädanefter varje hans yttrande med låtsad munterhet
Anstår nyfikenhet den vise? He? För resten nämnde fröken Ulla något om att hon älskar mig.

ULLA

Och herr Åstrand lät förstå att det fattar han så innerligen väl utan ytterligare förklaring.

BOMANDER

leende

Småbarn, småbarn, laga er i väg!...
klockan är mycket. (Självironiskt) Ni har gapat
mer än tillräckligt på komforten.

ÅSTRAND

Ja egentligen furstligt bor du ju inte, fader
Josua. Emellertid — ska det vara så ska
det vara. Inga halvmesyrrer. Här skulle
jag trivas . . . ett par dagar.

MANNE

som återvänder

Jag hela mitt liv!

BOMANDER

Också utan mig, lille Manneken? (Denne
svarar icke, det börjar skälva kring munnen.) Du märk-
värdige gosse som inte ens i vänskap är
avfälling!

ÅSTRAND

skyndar att blanda bort

Förunnas det en ohelig att beträda tabu-
området, ditt kombinerade skrivrum och

sovgemak? . . . där du lär ha böcker i för-
tvivlade lägen golvet runt.

BOMANDER

skälmskt till Manne

Hör nu, pastor fidus, varifrån stammar
den sanningen om min oordentlighet?

ÅSTRAND

I en drömsyn såg jag det. Telepatiskt. Du
kröp omkring på alla fyra och stack din
stora näsa in mellan bladen lite varstans.

BOMANDER

Säkert en skön syn. Och lika säkert hade
du kvällen förut ätit fet mat och förtärt
starka drycker till övermått.

Seså, nu ger ni er vackert av allihop!

ULLA

Fader Josua, jag *vill* bli kvar . . . en liten
stund till, jag lovar att vara tyst och stilla.
Far hem du, Agi! Besinna att jag bor i
huset och bara har att gå nerför trapporna
. . . eller ta hissen. Inget vågstycke alls.

MANNE

Jag avhämtar er, fröken Liebe-Lund! Jag är ju så lycklig att för tillfället bo . . . där ni bor.

ULLA

Men då skulle . . . (tvekar) i grunden rätt onödigt . . . nåväl, var här om en timme! Allra tidigast. Nej halvannan . . . eller där-omkring.

MANNE

Javisst, javisst. Titta ut, fröken Liebe-Lund, det börjar ljusna, jag gör ett slag i parken, farbror Josuas kära park! Och sätter mig på bänken ni vet . . . nära sportplanen . . . och ser hur det dagas. Och hur dammens vatten återspeglar himmeln.

ÅSTRAND

sakta till Ulla

Var lugn, jag stoppar honom i bilen så han varken förkyler eller försummar sig. (Betydelsefullt) Vi råkas.

BOMANDER

böjer sig framåt

Tjah, jag borde väl skämmas, det borde

jag — (alldeles oväntat medgörlig, stämman nästan vek)
ack du fresterska, fresterska, tänk att du
vill det! Men inte länge, för all del inte
länge, bara en liten stund som sagt, själv
bestämmer du tiden. Gubben är gammal
och har påtagligen blivit sentimental. Er
andra säger jag godnatt . . . (räcker handen) och
tack för gott följ. Ända hit. Ända hittills.

MANNE

Kära, käraste farbror . . .

BOMANDER

— marsch, inga ceremonier!

ÅSTRAND

Senast i morgon bitti, eller rättare: redan
tidigt på förmiddagen (blinkar åt Ulla) gör jag
mig i egen person underkunnig om Ers
Högvärdighets . . . syn på livet.

BOMANDER

Behövs inte. (Nickar) Ja för jag har att
skriva i morgon.

Åstrand och Manne ut förbi

ULLA

som ledsagar dem till dörren.

Alltså om *två* timmar, herr pastor. Adjö, adjö, Agi! . . . *au revoir*.

Går över golvet och halvvägs tillbaka, tiger, blir stående framför den stora, järnbeslagna kistan. Så vänder hon på huvudet —

Vad innehåller den där, måntro?

BOMANDER

sneglar ditåt, pannan lätt rynkad.

Ett lik. Jag menar: *predikanten* Josua Bomander, en särdeles omtyckt vältalare. Och hela ämbetsstassen hans. Plus en massa silversaker, subskriberade gåvor av församlingsbor, dessutom soffkuddar och tofflor av anonyma fruntimmer, en skön röra. Ja i den kistan ligger han begravnen jämte alla insignierna, nyckeln ligger i parkdammen. Min parkdamm, djup nog för ett överilat steg. Knappast för flera.

Paus.

ULLA

har långsamt närmat sig honom.

Förlåt . . . min fråga var oförsiktig, blev
taktlös . . . jag anade ju inte . . .

BOMANDER

vänligt

— bah, det finns en vida brydsammare:
var önskar du ta plats?

ULLA

drar fram träpallen underifrån bordet och sätter sig vid
hans vänstra sida.

Här. Om jag får göra det.

BOMANDER

Hm. Bekvämt är det minsann inte men
vad fäster sig barmhärtigheten vid sådant!
Nåja, för att soulagera dig ska jag låta bli
att röka — (gest, lustig min) cigarrlådorna där
tomma för resten.

ULLA

Gudskelov!

BOMANDER

Således försakar jag allenast — och jag
ringaktar försakelse. Det är mitt allvar.

(Bakåtlutad i stolen.) Ur självbehärskningen där-
emot spirar i mannens hjärta den verkliga
mandom vars blomma heter: godhet.

ULLA

Du äger den blomman, fader Josua!

BOMANDER

Lögn, lögn, en grov villfarelse! Dess rot:
kraften att behärska sig . . . har ständigt hos
mig tvinat, ofta nästan dött ut, kvävd av
njutningslystnadens dämon.

Stryker sig över hjässan. — Med ens småler han.

Och jag som skulle följa hem *dig*, Ulla!
I stället . . .

ULLA

— fick den alltid egensinnige inte sin vilja
fram. Men säg, nu har du det väl lättare?
Eller hur? Nu känner du dig bättre?

BOMANDER

samma roliga smålöje

Så där får en sjuksköterska aldrig gå på
och fråga.

ULLA

Ha överseende med mig! För som sjuk-sköterska är jag här inte.

BOMANDER

Hör, hör! Kanhända som . . .

ULLA

— dotter. Din dotter.

BOMANDER

stum, ofrivilligt gripen av tonfallet.

Jag . . . jag borde för länge sen ha givit dig namnet: Misericordia. Liebe, liebe Misericordia!

ULLA

armarna på karmstolens ena sidostöd, kinden mot dem.

Nu har jag det så fridfullt och bra. Ljuvligt.

BOMANDER

Nöjd med så lite! Tack. — Ja här brukar jag vanligtvis sitta om nätterna. Ibland slumra in. Mestadels vaken . . . och i tankar.

ULLA

Du skulle lägga dig riktigt till sängs, det ger vila.

BOMANDER

kort

Här är jag fredad.

Båda lyssna —

ULLA

reser sig halvt

Var det inte som om någon...?

BOMANDER

vrider överkroppen åt sidan, ropar

— hallå, är det du, Manneken? Va?

Ljudlöst tyst.

Misstag. Bara tie minuter sen han lämnade oss. Knappast det ens.

ULLA

Jag ska gå och se efter...

BOMANDER

— nej låt bli!... ett kråknäste är ingen sevärighet. Sätt dig! (ULLA lyder.) Min herr granne, handelsagenten, älskar ett milt rus då och då, jag har flera mornar hört samma trevna lirande med dörrlåset. Ett nyckelhål kan nämligen krångla.

ULLA

lugnad, svarar disträ

Det lär kunna det.

BOMANDER

Blev du skrämnd? (Gest) Där någonstans ligger en revolver (småler igen) men säkert oladdad, jag begriper mig inte på skjutvapen, har till och med glömt var jag köpt . . . eller stulit den. Och för vilket osaligt ändamål. Det liknar herr domprosten.

ULLA

orörlig, pannan sänkt.

Du avbröts, fader Josua, och jag ville gärna höra mer om det som . . . vad du tänker i den nattliga stillheten. När du sitter här ensam.

BOMANDER

dröjande

På mångt och mycket . . . mångahanda, jo jo det ges allvarsämnen nog — (minen mörknar) kättaren som beklätt prästämbete behöver inte leta. Till exempel: de texter

jag predikat över. Utlagt. Sammanställt
och jämfört. Rannsakat.

Då talar jag ofta med nasaréén.

ULLA

ser hastigt upp

Med . . . Jesus av Nasaret?

BOMANDER.

Just han.

ULLA

i undran och spänning

Nå? Vidare?

BOMANDER

Jo vi talar med varann ofta.

Blickar eftersinnande rakt ut framför sig.

Det är alltid på en folktom och enslig
väg vi mötas. (Kort paus.) I höstligt klar luft.
Och när han ser att mitt hjärta är öppet och
läser dess stumma åstundan vänder han om
och gör mig följe . . . enligt sitt ord: »Nödgar
någon dig en mil så gå två med honom.»
Eller vi slår oss ner vid ett sädesfält, skörde-
tiden är snart inne, han tar ett ax mellan
händerna, granskar det, bryter det aldrig.

Och jag yppar mina hemliga tvivel, mitt grubbel, min ärliga vilja och fruktlösa strävan att fatta och tro. Vanligen tiger han . . . som ju merendels hans sed var mot ovärdiga frågare . . . eller han svarar med en eller annan av de välkända liknelserna, några så . . . ja hur bör jag uttrycka mig: visdomstyngda att jag nödtvungen begär en förklaring. Då säger han: »Vilken som kan taga det, han tage!»

Naturligtvis anser han mig för en ovärdig frågare. Men känner tillika hur oförsonligt jag skyr hyckleri. »Varför lät du dem göra dig till Gud?» . . . frågar jag. »Var det en tidigt medveten tanke eller undfick du den senare? . . . när din ande var sjuk av medlidande, kvald av allt jordens hjälplösa, bottenlösa ve. Eller ha redan dina första, dina troskyldiga lärjungar missförstått dig?» — Inget svar, hans ansiktsuttryck oförändrat. Häftigt bryter jag tystnaden: »Jesus av Nasaret, du är mångfalt större som mänska än som Gud! . . . ja för mig är det san-

ningen. Som människones son: ett högt, ett ouppnåeligt föredöme. Som Guds son: en förmäten liknelse, trots allt! Och ändå har jag prisat din gudom år efter år inför menighet efter menighet . . . tillgiv mig det!»

— Tystnad igen, ansiktsuttrycket omöjligt att tyda. Jag fortfar: »Du har lärt oss bedja: Inled oss icke i frestelser! Vartill den bönen när vi har dem från födseln väntande i vår själ och vårt heta blod? Och säg, vad är en oprövad fasthet för något? Vem gagnar den? Nasaré, anropa bådas vår Gud om att Han inleder oss i än flera frestelser på det vi må lära oss motstå dem! . . . där eftergift vore ett brott. Men vet därjämte, du allförbarmare, vet att närhelst jag handlat rätt . . . och det har jag gjort ett par gånger under ett långt liv . . . aldrig lät jag mig mutas av lockropet till dina närmaste: Glädjens, eder lön varder stor i himmelen! Belöning kränker min känsla av det rättas innersta väsen, dess höga mening och helgd. Vredgas du *nu*,

Jesus av Nasaret?» — Han skakar på huvudet: »Nej nej . . . min vän, min vän.»

Ja, så brukar jag ofta sitta och tänka i ensamheten. Tills ny morgon gryr.

ULLA

långsamt och för sig, nästan viskande

Han tog axet mellan händerna . . . granskade det . . . bröt det icke.

BOMANDER

de lågmälda orden ha undgått honom.

Eller jag tar ner en av mina violiner från hyllan och spelar, låter stråken glida som en dröm över strängarna. Så sakta, knappt hörbart spelar jag. Alla ha de en mjuk och vacker ton, tre av dem har jag tagit sönder och sen fogat samman igen. Skam att säga: skickligt gjort, de förbättrades. Också mig själv har jag tagit sönder och undersökt, stycke för stycke, men vid sammanfogandet till ett helt . . . brast någonting. Alltid. Och jag är den jag är: styckeverk.

ULLA

blicken fast

Fader Josua, jag upprepar vad jag sagt förut en gång, kan inte annat... i min obetydlighet: dig beundrar jag.

BOMANDER

Dårskap, rena dårskapen, det har *jag* sagt förut. Beundran! För *mig*!... du vet inte om vad och om vem du talar. Ulla, Ulla, beundran är ett kosteligt ting som vi bör handskas varliga med. Och ytterst sällan, bara på de största minnesdagarna. Tror du inte att det är bäst så? Slut ögonen och tänk efter — ack nej öppna dem!... det blev så mörkt här inne.

Tårar? Vad nu, liten? Gråter du?

ULLA

nedböjd — skyggt

Nej nej.

Paus.

BOMANDER

O liv!... du olösta gåta under dödens insegel. Mitt hjärta är i natt så stilla, så

lyhört, och dock: Guds röst hör jag inte.
Gottes Zorn ist am grössten, wenn Er
schweiget.

Pressar ihop läpparna. Obeslutsam — vrider på sig, så
brister han ut, stämman darrar:

Jag är en blodfull man, har starka sin-
nen, och hustru min låg sjuk under många,
många år, det att vi miste gossen hade
småningom undergrävt . . . bragt hennes . . .
ja dig ska jag anförtro hemligheten: själssjuk
i visst avseende, besatt av en vanföreställ-
ning, övertygelsen om att vara genom någon
sorts mystisk »livslinje» . . . »livsnerv» . . .
bunden vid trollkonan hon mig ovetande
lät kalla till sig . . . när hon hört tjänstfolkets
prat om signerierna. Om deras mirakel-
verkan. Den infama zigenarkäringen som
sen »skötte» hushållet ensam . . . det vill
säga förnämligast snattade . . . och som jag
inte fick sparka utför trappan. Så infam att
hon av snikenhet en gång bjöd ut åt mig
sin femtonåriga dotter! Och döljas måste
det såvitt möjligt, eländet i mitt hem angick

ingen utanför. Då var Manneken till oanad hjälp, barnsligt blind som han är för allt utom olyckan, han lugnade den sjuka genom sitt milda tålmod, sin känslas värme. Gud välsigne honom!

Ulla har gömt ansiktet i händerna.

Först halvtannat år efter det hustru min dött, ja och trollkonan, båda inom samma vecka, den spådomen slog in, först då segrade begärelsen en natt och jag *tog* . . . henne som . . . tjah . . . Katarina. Idel vild lidelse, en eldslåga, uppflammande mörk eld!

Nåja. Evar någon förbrutit sig, dädan kommer ock straffet. Sträng självtukt var mig en oavvislig plikt, den bröt jag, gärningen har inte ens ett skenförsvar i att hon snart skulle ha blivit yngre mäns byte. — Modern lärde henne dricka, då förlorar hon all besinning.

KATARINA synlig i korridoren, sedan på dörrtröskeln. Starkt berusad. Ingendera av de andra råkar vända sig om — Bomander fortfar:

Mitt testamente ligger i mellersta skriv-

bordslådan, uppgjort vid fullt förstånd och bevittnat, det lilla jag äger ska hon få efter min död — på inget vis ett försök till gottgörelse! Släkt är jag utan. Dig, Ulla, vill jag ge en gammal ring som minnesgåva, en med rosenstenar... i silverinfattning... mor min bar den.

KATARINA

en sällsynt vacker ung kvinna trots det att anletsdragen bära lastens märke. Rastyp, gestalten nästan av medellängd, smidig och smärt. Hon är i kappa men utan huvudbonad, dräkten sidentunn och elegant på sätt och vis fastän alltför grann, vårdslöst uppknäppt vid halsen och nedåt, barmen framskymtar. Blicken söker någonting, plötsligt gnistrar det till i den, hon rycker nålen ur fröken Ullas hatt på notstativet och ämnar just smyga förbi domprosten, till höger om honom —

Vad gör den där slynan här, vad gör hon här?

BOMANDER

hinner resa sig och få ett hårt grepp om hennes vänstra handled — hon tvingas på knä, det ena, nedhukad och likasom slö en sekund. Han andas flämtande.

Jaså *du!*... det var du som kom.

Ulla har skräckslagen vikit undan mot bordet. Hastiga repliker:

KATARINA

kastar huvudet bakåt ett tag för att befria pannan från
några nedfallna lockar — rasande

Varför... varför är teaterslynan här? Mitt
i natten.

BOMANDER

Tig! Eller välj dina uttryck. Förklaringen
är den att jag varit sjuk...

KATARINA

— haha, mig narrar ni inte!

BOMANDER

Rätten att fordra besked har du förverkat.
Din kusin, jag träffade honom...

KATARINA

igen nedhukad

— släpp mig!

BOMANDER

Ja när du blivit lugnare.

KATARINA

fradga om munnen

Släpp mig lös!... annars...

BOMANDER

stampar i golvet

— du tiger och lyder, kvinna!

Blixtnabbt sticker hon den långa, vassa nålen i bröstet på honom. Han vacklar tillbaka ett steg, segnar ned i stolen —

Veder-gällningen . . . tack . . .

KATARINA

har rusat ut, driven av oklart känd skrämsel, man hör ett skärande och gällt skratt, sedan hennes rop:

Med *din* hattnål! . . . och nu riglar jag dörrn, nu anger jag dig . . . komediantska!

Ulla står som förlamad, utan att få fram ett ord, fasan stirrar ur de vidöppna ögonen. Domprosten Josua Bomanders liv är avslutat.

HELSINGFORS

1923

J. SIMELII ARVINGARS BOKTRYCKERI A.B.

11/15
Hach 24 1/2

GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK

6000070569

Göteborgs universitetsbibliotek

1.65

JOHN JOHNSON
BOKBINDARE
GÖTEBORG

